

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 21. V Ljubljani, 15. novembra 1911. Letnik XXVIII.

Obseg: Preosnova c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Ravnanje z vinom po kipenju. — Tomasova žindra in živinoreja. — Govor drž. poslanca in predsednika c. kr. kmet. družbe g. Fr. Povšeta 12. oktobra t. l. v drž. zboru ob draginjski razpravi. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Preosnova c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Živimo v časih gospodarskega preobrata in napredka.

Politične in gospodarske izpremembe so povzročile velikanski preobrat v vsem človeškem proizvodstvu, in ta preobrat je bil zlasti v zadnjih sto letih tako nagel, da je skoraj vse na glavo postavljeno, in vsi tisti stanovi, ki pridelujejo in izdelujejo in se niso znali prilagoditi novim razmeram, zaostajajo v svojem blagostanju ali celo popolnoma propadajo.

Poglavitni politični izpremembi sta osvoboditev kmeta iz jarma podložništva izpod rok nekterih mogotcev, ki so prej uživali posebne predprave, in splošna šolska dolžnost, ki širi znanost in vzbuja samozavest. Dandanes je v naši slavni državi vsak deležen enakih državljanskih pravic v enaki meri, doli od kmečkega pastirja, gori do velmožnega plemiča, ki svoja posestva ne meri po hektarih, ampak po kvadratnih kilometrih, in je vsakemu dana prilika zadostno izšolati se za svoj poklic ali celo za učenjaka.

Odkar je zamenjavanje pridelkov in izdelkov takorekoč popolnoma ponehalo in je „suhi denar“ postal edino merilo za ceno vsega blaga, odkar se je uredil „kredit“ in so pošta, brzozav, telefon, železnice ter parobrodi podrlji meje, ki sta jih delala čas in daljava, so se zvršile silne gospodarske izpremembe.

Te izpremenjene razmere so močno prizadele vse izdelujoče stanove, torej tudi kmetovalca in prav posebno še kmeta.

Neuk kmet, podložnik svoje graščine, je postal svoboden, smel je naenkrat prosto razpolagati s svojo osebo in s svojim imetjem, pričeti je moral računati z denarjem in z razmerami svetovnega trga. Za te razmere ni bil dovolj pripravljen in deloma še danes ni: „Kmeta so postavili na noge, a niso ga naučili hoditi“. Slabe posledice niso izostale.

Odnedaj je veljalo načelo, **da je kmet steber države.** Lepo in resnično je to načelo, pa vendar se je premalo skrbelo za trdno podlago temu stebru, zato se ta steber precej maje, in danes je v kmetovih rokah samih, da okrepi podlago temu stebru, izkratka: **kmet si mora sam pomagati**, saj se mu nudijo vsa potrebna sredstva v to svrhu.

Bili so pa vedno ljudje, ki so spoznali važnost kmečkega stanu za državo ter so delali v njegov prospah, in tako je bilo tudi pri nas na Kranjskem, kjer se je že leta 1767. ustanovila naša kmetijska družba, ki je imela lepo nalogo pospeševati kmetijstvo.

Takrat so bile seveda drugačne politične in gospodarske razmere. Kmeta so smatrali za človeka nižje vrste. Kmet ni ničesar drugega znal kakor kmetovati po več sto let starem kopitu, on se ni smel svobodno gibati in kot podložniku, ki je bil v časih pravzaprav le suženj, ni bilo dosti mari za zboljšanje kmetijstva, ker ni delal zase, ampak večinoma le za svojega gospoda, zato je bilo vse njegovo hrepenenje: pokriti svojo nagoto in napolniti svoj želodec. V takih raz-

merah je bilo pred skoraj poldrugim stoletjem delovanje naše kmetijske družbe drugačno, težavnejše in manj uspešno kakor dandanes. Pičlo število udov takratne kmetijske družbe so tvorili večinoma le gosposki sloji, ki so pa med kmeti imeli malo zaslombe. Čast jim bodi! Če niso več storili, ni bila njih krivda! Takrat je kmetijska družba kranjska imela na sebi pečat svoje dobe: **Gospodstvo nad kmetom.**

Časi so se pa začeli hitro izpreminjati in zato se je naša kmetijska družba morala prilagajati novo nastalim razmeram; večkrat je spremenila svoja pravila, in danes šteje družba namesto par sto gosposkih udov že skoraj 10.000 udov, ki so po ogromni večini resnični kmetovalci, oziroma kmetje. Današnji ustroj c. kr. kmetijske družbe kranjske pa tudi ni več dober in prikladen sedanjim razmeram, in če družba vendar uspešno deluje, se mora zahvaliti vsakočasemu glavnemu odboru, ki svoje delovanje ne ureja po mrtvem besedilu družbenih pravil, ampak po potrebah in zahtevah časa.

Vse današnje razmere silijo c. kr. kmetijsko družbo, da svoj ustroj korenito izpremeni in mu da zakonito podlago v novih družbenih pravilih, ki popolnoma izbrišejo sicer ne več veljavno „gospodstvo nad kmetom“, ampak ki jim bo vodilna misel: **Kmet zastopaj sam svoje koristi in težnje!**

Kmetijska družba se mora torej izpremeniti v čist, resničen in pravcat stanovski zastop kmetovalcev, enako kakor je trgovska in obrtna zbornica stanovski zastop izključno le za trgovce in obrtnike.

V bodočnosti bodo smeli biti udje c. kr. kmetijske družbe edino le resnični kmetovalci, oziroma užiteniki kmetij na Kranjskem, in le ti bodo smeli s svojim glasom pri družbi odločevati in biti voljeni. Ker pa ne gre prijateljev kmetijstva in tudi ne slovenskih kmetovalcev iz sosednjih kronovin popolnoma iz družbe izključiti, zato se bodo udje delili v prave in podperne, ki bodo sicer enakopravni, toda z

razliko, da bodo mogli biti pravi udje le kranjski kmetovalci ali užiteniki kmetij, ki bodo smeli glasovati in izvoljeni biti, a podporni udje bodo vsi drugi z vsemi ugodnostmi, ki jih more družba nuditi. Vsaka podružnica bo poslala na družbeni občni zbor število svojih udov primerno število zastopnikov, ki bodo z glasovanjem odločevali, in tako bo družbeni občni zbor prava slika mnenja kmetovalcev vse dežele.

K taki preosnovi c. kr. kmetijske družbe pa ne silijo le nove nastale razmere, ki so tu začrtane in ki z vso silo kriče po čistem stanovskem zastopu kmetovalcev v kranjski deželi, ampak tudi dejstvo, da je c. kr. kmetijsko ministrstvo naredilo zavisno izplačevanje državnih podpor kmetijski družbi od tu načrtane preosnove in da je kranjski deželni zbor, oziroma odbor s svojimi bogatimi sredstvi le tedaj pripravljen podpirati družbo in podružnice, če se kmetijska družba prelevi v čist stanovski zastop. Če se ta preosnova ne zvrši, se prav gotovo na podlagi okvirnega državnega zakona osnuje drug kmetijski stanovski zastop, ki bo prejemal vse državne in deželne podpore, in c. kr. kmetijska družba, ki je priznana izborna in častno delovala skoraj skozi poldrugo stoletje, bo v stran potisnjena, bo morda nekaj časa še životarila, a slednjič gotovo pogine.

Do tega pa ne sme priti; c. kr. kmetijska družba, preosnovana v resničen stanovski zastop kmetovalcev, prestopi v novo dobo močnejšega in uspešnejšega delovanja, preosnovana in pomlajena ima pred seboj lepo in slavno bodočnost, zato naj vsi dosedanji udje že sedaj v tem zmislu delujejo, naj pridobivajo za pristop po možnosti veliko kmetovalcev in družbene podružnice naj marljivo delujejo, zlasti naj se ravna strogo po družbenih pravilih, naj skličejo občne zборе, da volijo delavne odbore in tako pot pripravljajo neobhodno potrebni preosnovi družbe.

Ravnanje z vinom po kipenju.

Spisal B. Skalicky c. kr. vin. nadz. za Kranjsko v Rudolfovem.

V svojem spisu v 16. in 17. številu letošnjega „Kmetovalca“ sem podal vinogradnikom navodilo, kako pravilno ravnajo z grozdem v trgatvi in z moštom pri kipenju.

Danes sem se namenil, da opišem, kako je treba nadalje pravilno ravnati z vinom.

Ko je burno kipenje mošta ponehalo, se večina drož poleže na dno soda in se nato vrši še nadaljnje, mirno kipenje mošta.

Dočim pri burnem kipenju mošta ogljikova kislina v veliki množini uhaja iz soda, tako da kozarec kipelne vehe kar poskakuje, se pri mirnem kipenju razvija le malo ogljikove kisline, kar se pozna kvečjemu na lahkem šumenja vina. Pri tem obdrži vino mnogo ogljikove kisline v sebi, in odtod njegov rezki okus.

Po končanem burnem kipenju je najbolje, da snamemo kipelne vehe iz sodov in vse sode do vrha

* »Resna beseda vinogradnikom ob trgatvi« (se dobiva v ponatihu pri c. kr. kmetijski družbi).

nalijemo z drugim vinom. Stem preprečimo, da se v praznem prostoru soda, ki je omočen od pen mošta, to je od močno beljakovinskih tvarin, ne zaredijo razne škodljive glivice (kakor cik itd.), ki bi utegnile mlado vino okužiti in pozneje pokvariti. Tudi se na ta način prepreči, da vino ne postane kanasto. Kipelno veho potem zopet lahko nazaj denemo ali pa sod zamašimo z navadno leseno, prevrtano kipelno pilko, ki je proti dostopu zunanjega zraka zaprta s kavčukovim obročkom, ali z zamaškom snažne (sterilizirane) pavole (vate) (glej podobo 63., števila 06, 07 in 08.)

Nato se pusti mlado vino do prvega pretakanja na miru.

Če ne moremo mladega vina v pravem času zaliti, je priporočljivo, da ga vsaj od vrha nekoliko zažveplamo, da stem preprečimo razvoj škodljivih glivic na površini vina.

I. Pretakanje ali presnemanje vina.

Pri nas, zlasti na Dolenjskem, je še mnogo vinogradnikov, ki smatrajo pretakanje vina le za nekako potrebno zlo, ki se mu ni mogoče ogniti, kadar se vino proda.

Že večkrat se mi je zgodilo, zlasti na službenem potovanju, da mi je kak gospodar s ponosom zatrjeval, da njegovo vino že eno ali celo dve leti leži na drožah. Stem je gotovo mislil namigniti, kako izvrstno mora biti njegovo vino. Na take trditve moram navadno odgovoriti: „Boga zahvalite, da vam vino še ni zavrelo“.

Resnica je namreč, da je v devetdesetih slučajih od sto krivo tega, če vino zavre, zlasti to, da naši vinogradniki sploh ne pretakajo, ali pa da pretakajo prepozno, ko je vino že okuženo od škodljivih snovi iz razkrajajočih se (gnijočih) drož.

Ker nasprotniki pretakanja trdijo, da mora „otrok“ (to je vino) „ostati pri materi“ (to je na drožah), moram predvsem opomniti, da tedaj, če vino imenujejo otroka, ne smejo drož imenovati njegovo mater, temveč blato, ki ga je otrok (vino) od sebe dal.

Da pa otrok ne leži ravno rad v svojem blatu, ampak da vpije, če ga pustimo, da v njem leži, to ve vsak.

Zato je le škoda, da vino ne more vpiti, drugače bi že samo poklicalo nemarnega gospodarja, da ga očedi.

Premisliti je treba predvsem, iz česa obstoje drože.

Drože obstoje v veliki večini iz kipelnih glivic, majhnih enostaničnih gobic, ki so povzročile kipenje, ki

Poleg gnilobnih glivic se nahaja v drožah še cela vrsta drugih škodljivih glivic, (n. pr. glivice mlečne in očetne kisline itd.), ki so jih po končanem kipenju na dno padajoče kipelne glivice s seboj potegnile.

Seveda, čim bolj zdravo je bilo grozdje, tem manj bo takih škodljivih glivic v drožah.

Zlasti veliko škodljivih glivic bo pa med drožami vina, pridelanega v mokrem letu, zlasti pa, če se ni odbiralo gnilo grozdje in če se ni hitro iztisnilo in koj kot mošt žveplalo.

Ker je pa v takih mokrih letih navadno tudi vino bolj šibko (ima torej manj alkohola), zato si lahko razlagamo, zakaj so ravno v mokrih letih pridelana vina tako pokvarjenju podvržena, če se z njimi ne ravna pravilno.

Če v pravem času vina ne pretočimo, se začnejo škodljive glivice drož (ozir. kalež) v vinu razkrajati. Posebno rado se to zgodi ob toplem vremenu spomladi ali poleti.

Vsled gorkega vremena začnejo glivice v drožah delovati, vino zašumi, drože se vzdignejo in v nekaj dnevih ima gospodar v sodu gnilo, gnojnici podobno brozgo, namesto žlahtne vinske kapljice.

Podoba 63. Razne kletarske potrebščine, in sicer štev.: 06, 07 = kipelne vehe, 08 = kipelna pilka; 09, 010 011, 012 = čepi, zamaški in pilke za tiha (nekipeča) vina; 03, 70, 523 in 525a = pilkine zaklopnice za nastavljena vina (vina na pipi); 722 in 723 = odmašilniki za sode; 05 = žveplalna svetilka (za žveplanje vina od vrba) in 738 = žveplalna veha (za žveplanje praznih sodov pred pretakanjem); 725 in 726 = svedri za sodove odprtine (luknje); 117 in 117a = svečniki; 720 = bat za sode; 01 in 02 = pipe.

Podoba 64. Meh za pretakanje finih, zlasti buketnih (dišečih) vin.

so torej sladkor v moštu izpremenile v alkohol in ogljikovo kislino v vinu in so stem iz sladkega mošta naredile opojno pijačo — vino.

Kipelne glivice obstoje po veliki večini iz beljakovin, torej iz podobne tvarine kakor jajčji beljak. Da pa jajčji beljak na zraku prav kmalu segnije in se usmradi, ve vsak.

Tudi vinske drože, kadar so nekaj dni na zraku, začnejo gniti, ker jih pričnejo razkrajati gnilobne glivice, in drože zasmrdé.

Nekaj podobnega se gotovo prej ali slej zgodi tudi v vinu, kjer škodljivi učinek gnilobnih glivic ovira le to, ker so drože proti zraku z vinom zaprte in ker se v vinu nahaja alkohol, ki je samnasebi strup za glivice in stem varuje drože pred delovanjem škodljivih glivic.

Čim močnejše je vino, tem več alkohola ima v sebi in tem dlje bo torej vino brez škode lahko na drožah ležalo.

Neverjetno, toda gola resnica je, da zavre vsled nemarnosti naših gospodarjev samo na Kranjskem v mnogih letih na tisoče hektolitrov vina! Koliko, to se ne zve izlahka, ker se zavrelko vsak sramuje priznati, in to po pravici, kajti vsak je sam kriv, če mu vino zavre. Koliko narodnega premoženja gre na ta način po brezbriznosti ljudstva v izgubo!

Zato je gotovo skrajnji čas, da se taka brezbriznost in tako nezmislno ravnanje z vinom končno odpravi.

Večkratno, pravočasno in pravilno pretakanje je eno poglobitvinih kletarskih opravil.

Le na ta način se more dobiti čisto, lepo, dobro in stanovitno vino. Zato hočem o tem opravilu bližje in natančneje izpregovoriti:

Pretakanje ali presnemanje vina ima namen:

1. Da se čisto vino loči od blata, ki se je vsled kipenja ali (pozneje) vsled zoritve iz njega izločilo, in da se stem prepreči, da bi se začelo to blato (drože, kalež) v vinu razkrajati.

Če se ne pretoči v pravem času, se začne, kakor že rečeno, blato (drože ali kalež) pod vinom vsled delovanja raznih škodljivih glivic razkrajati.

Tako vino navadno postane bolj motno, dobi neprijeten, na gnilobo spominjajoč okus in duh, ali pa celo zavre in postane tako popolnoma neporabno.

2. Ima pretakanje ta namen, da se vinu dovaja kisik iz zraka, ki mu je potreben, da se vino bolj čisti in da hitreje zori.

V mladem vinu je raztopljenih mnogo snovi, kakor posebno raznih beljakovin, sluznin, barvil, vinskega kamna itd.

S pomočjo kisika se večina teh snovi izpreminja. Tako se n. pr. beljakovine strdijo, postanejo neraztopne in se polagoma izločajo iz vina, če pridejo v dotiko s kisikom iz zraka.

Zato postane vsako mlado vino koj po pretočenju bolj motno kakor je bilo prej, ali kmalu se začne lepo svetliti, in če je normalno, se kmalu lepo učisti.

Dokler vsebuje vino večjo množino raztopljenih beljakovin, dotlej se po vsakratnem pretočenju zopet nekoliko skali, dotlej torej na zraku ni stanovitno in zato ni sposobno za prodajo, zlasti pa ne za izvoz.

Tudi šibka, prazna vina ne prenašajo večkratnega pretakanja, ker postanejo bolj plehka. Najbolje jih je pretočiti samo enkrat ali dvakrat.

Zelo važna je pri pretakanju vina tudi raba žvepla. Zmerna množina žvepla, v pravem času rabljena, mora kakovost vina le izboljšati.

Žveplov dvokis ali žveplova sokislina, to je oni ostro dišeči plin, ki se razvija, če zažgemo nekaj žvepla v sodu, kamor mislimo vino pretočiti, učinkuje predvsem na glivice, ki jih uniči in prepreči njih škodljivo delovanje. Zato dela žveplanje vino bolj stanovitno.

Poleg tega vpliva žveplov dvokis tudi na rastlinska barvila vina, ki jih razkraja. Če torej pri pretakanju vino žveplamo, ostane bolj svetle, zelenkasto-rumene barve, ki je pri belem vinu sedaj najbolj priljubljena.

Varovati se je pa predvsem prevelike, nezmislne rabe žvepla, to je hudega žveplanja, tako da vino po žveplu kar diši, ali pa, čeprav ne diši, da povzroča vinopivcu glavobol in ga stem napelje na misel, da je pil pokvarjeno ali pa ponarejeno vino.

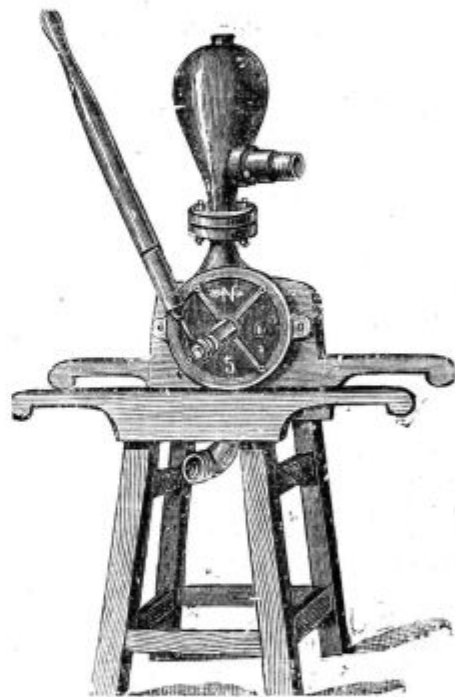

Podoba 65.

Škropilnik za zračenje mladega ali po žveplu dišečega vina pri pretakanju.

Podoba 67. Dvojno delujoča vinska sesalka za dvig in pritisk.

Podoba 66. Krilna sesalka za vino.

Zato je torej tudi pretakanje nujen pripomoček, ki se z njim doseže bolj čisto in stanovitno, za prodajo sposobno vino.

Zlasti je treba večkrat pretakati vina, ki so napravljena po t. zv. novem načinu, torej brez kipenja na tropu, ker imajo malo čreslovine, ki sicer pomaga, da se beljakovine laže izločajo iz vina.

Pri vsakem pretakanju izgubi vino nekoliko ogljikove kisline, ki dela sicer vino bolj rezko. Čim bolj se vino meša z zrakom, tem več ogljikove kisline izhlapi iz njega.

Mlademu vinu ni to na škodo, ker se obenem v njem zopet ožive kipelne glivice, ki začnejo vsaj deloma zopet delovati in tako v kratkem času nadomestijo večji del izgubljene ogljikove kisline.

Pri starih vinih pa ni tega, zato pretakamo stara vina bolj poredko in vedno tako, da pridejo čim manj mogoče z zrakom v dotiko, torej jih pretakamo zlasti s pomočjo sesalke (pumpe) in zaprtih cevi ali celo — kakor je pri finih mozeljskih vinih (da ne izgube rezkosti in finega duha) v navadi — s pomočjo posebnih mehov (glej podobo 64.).

Načeloma bi moral posebno vsak gostilničar žveplano vino pustiti ležati vsaj 3 do 4 tedne, preden ga toči, da se žveplena sokislina iz njega izdiši, oz. v njem presnovi v druge, zdravju neškodljive spojine. Če je pa dobil preveč žveplano vino, bi ga moral pretočiti, prezračiti in pustiti več tednov v miru.

Sicer pa določa tudi postava, koliko sme vino vsebovati žveplene sokislina, da je zdravju neškodljivo.

Kakor sem že navedel, je treba vino pretočiti večkrat. Najbolj važno in potrebno je seveda prvo pretakanje, ker pri njem gre posebno za to, da se vino loči od nevarnih mu drož. Potrebno je pa to pretakanje seveda tudi zato, da se vino hitreje iznebi beljakovin in da se torej hitreje učisti in da prej postane sposobno za porabo in prodajo.

Jako važen je čas, kdaj naj se prvič pretaka. Po vsem tem, kar sem rekel, bi marsikdo mislil, da čim

prej po kipenju se vino pretoči, tem bolje bo. Temu pa ni vselej tako.

Kdor na pr. prezgodaj pretaka, to je, preden so drože sladkor prekrojile, ali drugače rečeno, preden je ves sladkor pokipel, ta ne stori dobro, ker je vino, ki ima večjo množino nepokipelega sladkorja, vedno podvrženo raznim boleznim, na pr. vlačljivosti, mlečnemu ciku itd. Na vsak način pa tako vino ni na zraku stano- vitno, da skoraj pri vsakem bolj južnem, gorkem vre- menu postane motno in izpremeni okus, ker v njem začnejo delovati razne glivice, ki žive od sladkorja.

Zato sem že v svojem spisu o kipenju poudarjal, da se mora zelo na to paziti, da se že pri burnem pa tudi pri mirnem kipenju gleda na to, da se klet preveč

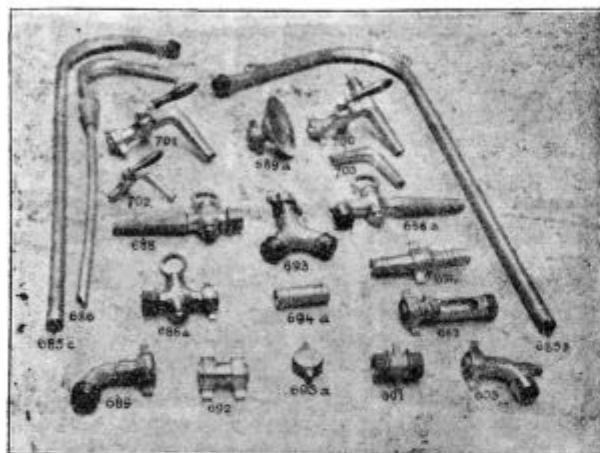
hajajo glivice, ki morejo razkrajati kislino v vinu, da torej vino, če dlje časa leži na drožah, postane manj kislno.

Kakor je neumestno prezgodnje pretakanje, tako je tem bolj škodljivo prepozno pretakanje, posebno če se pretaka šele tedaj, kadar se začnejo drože v vinu že razkrajati.

Zlasti nevarno je odlašati s pretakanjem, če leži vino na drožah, kjer je mnogo škodljivih glivic. To je posebno v mokrih letih, kadar je grozdje gnilo, zlasti pa če takrat nismo že mošta žveplali.

Pozno pretakanje je tudi neumestno, če opazimo, da mlado vino močno diši po žveplenem vodik (gnilih jajcih*).

To se zlasti takrat rado zgodi, če smo grozdje

Podoba 68. Pritikline k vinskim sesalkam. Štev. 685b = polnatega; 585c = sesalna cev; 686 = nadanja natega; 688 = pipa za sod; 688a = ista vpognjena; 689 = kolenast holandec; 689 = vinski škropilnik; 591-693a = holandci; 700 = cevna pipa (pasja glava); 701 = ista z avtomatom; 702 = cevna pipa za gumijeve drobnejše cevi; 703 = cevno koleno; 683 = steklen holandec.

Podoba 73.
Gumij-ve cevi za sesalke.

Podoba 74.
Kolenast holandec.

Podoba 75.
Tridelen holandec (veže 3 cevi skupaj, zlasti potreben pri cepljenju (mešanju) vin).

Podoba 76.
Zalivalna konva za vino.

Podoba 77.
Žveplalna voha (za žveplanje praznih sodov).

Podoba 78.
Žveplalna svetilka (za žveplanje vina v nepolnih sodih od vrha).

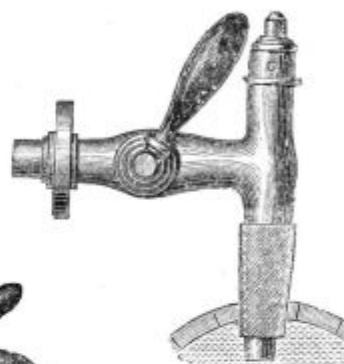
Podoba 69. Pipa za sod (vpognjena) (porabna za sesalko in brez nje).

Pod. 70. Cevna pipa za drobnejše gumijeve cevi (za pretakanje iz večjih sodov v manjše).

Podoba 71. Kolenasta cevna pipa (pasja glava) navadna, za močnejše cevi z holandcem.

Podoba 72.
Kolenasta cevna pipa (pasja glava) za sesalke s signalom (kadar je sod poln, pipa zažvižga).

ne ohladi, da se torej drožam da prilika, da skoraj ves sladkor porabijo. V dobro pokipelem mladem vinu ne sme biti več kakor 1/4 odstotka sladkorja.

Čim dlje časa bo torej vino ležalo na drožah, tem bolj bo pokipelo. Če vidimo, da je burno kipenje prezgodaj prenehalo, zakurimo v kleti, da ima vino vsaj 15 do 20° C topline (previsoka toplina seveda tudi škoduje, in na dno padle drože v vinu dobro premešamo, oziroma vino celo prezračimo (s pretočenjem iz soda in zopet nazaj), da oživimo in k delovanju vzbudimo onemogle kipelne glivice.

To se bo zlasti rado pripetilo v dobrih letih s precej sladkimi mošti in v mrzli ali pa v pregorki jeseni.

Prezgodno pretakanje je pa tudi v letih s kislimi vini napačno, ker vemo, da se v zdravih drožah na

na trti proti plesnobi pozno žveplali, ali pa če smo mošt pred kipenjem hudo žveplali, zlasti z debelim, nepopolno gorečim žveplom.

V takem slučaju bo vino tem bolj dišalo po gnilih jajcih, čim dlje bo ležalo na drožah.

Sicer se pa da ta napaka lahko popraviti, ali neprijetna je vendarle.

V normalnih razmerah bomo prvič pretakali meseca decembra do Božiča, na vsak način in najpozneje pa do časa, preden postane v kleti bolj gorko, torej najpozneje do Svečnice.

Kdor v tem času vina ne pretoči, ta se izpostavlja nevarnosti, da se mu vino prej ali slej deloma ali popolnoma pokvari.

* Glej spis »Zakaj vino diši po žveplu« v »Kmetovalcu« iz l. 1905., ki se dobiva v ponatisu pri c. kr. kmetijskih družbi.

Pretaka se — če le mogoče — ob jasnem vremenu, pri visokem stanju tlakomera, ker takrat drože bolj mirujejo in se dajo bolj ločiti od vina in ogljikova kislina iz vina manj izhlapeva kakor pri nizkem stanju tlakomera, to je pri južnem, oblačnem, vetrovnem vremenu. To velja ne samo za prvo, ampak tudi za naslednja pretakanja.

V slabih kletih je treba gledati seveda tudi na to, da se vino pri pretakanju preveč ne ohladi, oziroma (poleti) preveč ne segreje.

Kako naj se prvič pretaka, to nam pove vino samo.

Nekaj dni pred prvim pretakanjem vzamemo iz vsakega soda kozarec vina in ga pustimo najbolje na dotičnem sodu, od koder smo ga vzeli (da ni pomote), ali pa doma v topli sobi.

To vino opazujemo, kako se izpreminja v kozarcu ob dotiki z zrakom.

Če je vino iz zdravega grozdja in če je dobro pokipelo, potem se bo v kozarcu tekom nekaj dni začelo od zgoraj dol lepo čistiti.

To je znamenje, da vino potrebuje zraka, da je torej dobro, da ga pri pretakanju prezračimo.

To se najbolje zgodi na ta način, da pritrdimo na pipo škropilnik (glej podobo 65.), podoben onemu, ki ga rabimo pri zalivalnih škropilnicah.

Na ta način prši vino iz pipe v finih curkih v škafo in se v obilni meri nasrka zraka.

Če nimamo takega škropilnika, si tako pomagamo, da denemo v škafo, podstavljen pod pipo, kako metlico ali kaj podobnega, kar povzroča, da se vino močno peni.

Vino bo seveda po pretakanju vsled izgube ogljikove kisline bolj ubito in bo vsled po kisiku strjenih beljakovin in sluznin še bolj motno, kakor je bilo poprej.

Ali šele v kakih 14 dneh bomo videli blagodejni učinek takega pretakanja. Vino se predvsem bolj očisti in dobi čistejši in milejši okus kakor pred pretakanjem.

Kdor ne verjame, naj naredi poskušnjo stem, da polagoma natoči pred pretakanjem nekaj vina v kako snažno steklenico, ga dobro zamaši in leže spravi.

Potem naj vino pokusi in primeri s pravilno pretakanim.

Dobro je tudi, zlasti če je vino zadosti pokipelo, sod, kamor pretakamo, nekoliko zažveplati. Na 2 do 3 *hl* vsebine zadostuje en žvepleni trak (azbestnega žvepla).

Drugi slučaj je ta, da je vino v kozarcu ostalo tako, kakršno je bilo, torej nič bolj čisto.

V tem slučaju je najbrž v njem še precej sladkorja ali kakih drugih snovi, ki se ne marajo izločiti, zlasti sluznin.

Gotovo bo tudi temu vinu koristilo zračenje. Če ima še večjo množino sladkorja v sebi, ga ne bomo žveplali, ker bi to preprečilo dokipevanje, ki se sicer v topli kleti po pretakanju rado razvije.

Če je pa vino že popolnoma pokipelo in ne sladi več, ga zažveplamo.

Na 200 *l* vina zadostuje, da zažgemo v sodu, kamor mislimo vino pretočiti, en azbestni žveplov trak. Azbestno žveplo je jako čisto, do zadnjega lepo pogori in nič ne kaplja in njegov stenj (trak) ne zgori (ker je iz azbesta) in zato je bolj priporočljivo kakor navadno žveplo. En trak finega azbestnega žvepla vaga 5 do 6 *g*. Dobiva se pri tvrdki Anton Christanell, Bozen

(Tirol), ki ga izdeluje pod imenom „Asbest-Schwefelschnitten“, kilogram — okoli 300 trakov — po 1 K 60 h.

To žveplo je torej dražje kakor navadno, toda potrebuje se ga manj in je veliko boljše kakor navadno. Zato bi se vsaj za žveplanje vina ne smelo rabiti drugo.

Tretji slučaj je pa ta, da se vino v kozarcu na zraku ne očisti, ampak ravno narobe, bolj zgosti in postane bolj rjavo ter dobi neprijeten okus. Vino nategne barvo ali zrjavi, kakor pravimo.

Tako vino vsebuje veliko množino kvarečih ga glivic, bakterij in kvasil, ki na zraku takoj pričnejo razkrajati razne v vinu nahajajoče se snovi (beljakovine, barvila, česlovino itd.).

Razkrojene snovi, večinoma sprsteninske (humusove) spojine, se izločajo in padajo kot neka rjava, prahu podobna gošča na dno kozarca, na površini vina se pa pozneje prikažejo mastnim madežem podobni rdeči in vijoličasti madeži, ki so skupine raznih bakterij.

Tako vino je posebno v nevarnosti, da se pokvari.

Ker prisotnost zraka nanj slabo vpliva, ga je treba tako pretočiti, da pride čim manj mogoče z zrakom v dotiko.

Najbolje je, da se poslužujemo za to vinske sesalke ali pumpe. Sod, kamor vino pretakamo, moramo močno zažveplati. Navadno zadostuje en azbestni žveplov trak na 1 *hl* vina.

Žveplo moramo (kakor vselej) seveda šele neposredno pred pretakanjem v sodu zažgati, ker se sicer žveplov dvokis prej izkadi, oz. v sodu izpremeni, preden pride z vinom v dotiko.

Tako močno žveplanje zelo pospešuje raba škropilne cevi, ki je podobna škropilniku za zračenje vina, samo da je le ozka cev, da se lahko vtakne v sod skoz odprtino vehe. Na ta način teče vino v tankih curkih skoz žveplov plin v sod.

Končno naj omenim, kako pretakamo, če vino hudo diši po žveplovodiku (gnilih jajcih) vsled tega, ker je bilo grozdje prepozno žveplano, ali pa ker je na kak drug način prišlo žveplo ali žvepleni prah v kipeč mošt, kjer se je izpremenilo v žveplovodik. Tako vino je treba dobro prezračiti, (s škropilnikom pretočiti) in dejati ga v dobro zažveplan sod (1 trak azb. žvepla za 1—2 *hl* vina).

Za pretakanje vina rabimo orodje, kakor pipe, škafo, lij itd.

Najbolje pa je imeti za to vinsko sesalko ali pumpo. Ne samo, da gre delo z njo hitro od rok, da se pri njej veliko manj vina potrat (razlije, izpije itd.) kakor pri pretakanju s škafi, treba je tudi manj ljudi zraven, in zato je tako pretakanje tudi cenejše.

Kako prijetna je pa pumpa pri polnjenju prodanega vina, ve vsak kupec in prodajalec. Zato bi dobra vinska pumpa ne smela manjkati v nobeni vinski gorici. Večji gospodarji naj bi si jo naročili vsak zase, manjši v družbi, ozir. za izposojanje proti prispevku za porabo.

Po 15 letni izkušnji morem posebno priporočati sesalki v podobi 66. in 67.

Sesalka v podobi 66. je zlasti pripravna za malega in srednjega, sesalka v podobi 67. za večjega posestnika.

Znani tvorničar vinskih in kletarskih strojev Franc Nechvile na Dunaju, V., Margarethenstrasse 98,

je specialist v izdelovanju teh sesalk. Njegove sesalke so zelo solidno izdelane, fino, zelo lahko in dobro delujejo in niso drage. Petnajstleten fantič lahko pumpa s sesalko v podobi 66. ves dan, ne da bi se utrudil, in pretoči s sesalko velikosti 2 (25 mm cevne odprtine), ki je za manjše srednje posestnike najbolj pripravna, okoli 21 hl vina v eni uri.

Taka sesalka stane z 12 m cevi, s pipami in z drugimi pritiskalnimi ter s popustom vred okoli 240 K.

Drugo in nadaljnje pretakanje.

Vsled vpliva zraka se po prvem pretakanju večji del v vinu plavajočega blata (drož, kristalčkov vinskega kamna in strjenih beljakovin) iz vina izloči in pade na dno, kjer dela takoimenovani kalež.

Čeprav tega kaleža ni tako veliko, kakor drož, se vendarle v spomladi nastali toplini lahko razkroji in vino pokvari. Zato je treba, da vino pretočimo drugič, preden nastane v kleti višja toplina, navadno okoli Velikenoci (meseca marca).

Če vino še sladi in je sicer brez napak, ga ne bomo žveplali, ker se stem pretočenjem osvežijo kipelne glivice v vinu in vino se začne prašiti, to je dokipi.

Če je pa vino že popolnoma pokipelo, mu zmerno žveplanje (en azbestni trak na 2—3 hl vina) prav dobro stori, napravi, da je bolj čisto in stanovitnejše.

Če se vino tekom enega meseca po drugem pretakanju zadostno ne očisti, potem se priporoča čiščenje pospešiti umetno. To se zgodi stem, da ga čistimo s kakim čistilom, ali pa da ga precedimo. (Glej tozadevni spis v „Kmetovalcu“ iz leta 1909., ki se dobiva v ponatisu pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani). Posebno priporočljivo je precejanje z azbestnim cedilom, ker postane vino na ta način takoj porabno, in če je dobro pokipelo, ostane tudi čisto in stanovitno in ga ni treba več pretakati, ker mu cedilo vzame vse kaleče ga snovi. Zlasti za navadna namizna vina je tako precejanje neprecenljive vrednosti.*) Če pa nismo vina precedili, ga pretočimo pred trgatvijo še enkrat, da ga ločimo od tekom poletja nastalega kaleža.

Pri tem se tudi pri sicer čistem vinu priporoča zmerno žveplanje (en trak na 3—4 hl vina).

Če vino staramo, morda za buteljke, ga pretočimo v drugem letu še dvakrat do trikrat, vendar pa vedno tako, da se preveč ne meša z zrakom. Pri vsakem pretočenju pa nekoliko zažveplamo (1 trak na 2 do 4 hl vina).

(Konec prihodnjic.)

Tomasova žlindra in živinoreja.

Marsikomu se bo čudno zdelo, v kakšni zvezi je Tomasova žlindra z živinorejo, in sicer predvsem z govedorejo. V resnici je pa ta zveza zlasti za naše pokrajine popolnoma naravna in zelo tesna.

Neovrženo je dejstvo, da se pri nas živinoreja z vsemi silami pospešuje in, žal, preveč enostransko, čemur se pa ni čuditi, če se dandanes že vsakdo smatra za poklicanega govoriti o živinoreji, dasi v resnici o tem predmetu nima nikakega pravega znanja.

Živinoreja sama zase ne more obstati, ampak je v najtesnejši zvezi s kmetijstvom sploh in posebej z obdelovanjem njiv, travnikov in pašnikov. Ne da bi se sporedno s pospeševanjem živinoreje ne

pospeševalo istodobno tudi poljedeljstvo, je vsak pravi napredek v živinoreji nemogoč.

Vsaka pasma je plod razmer svojega doma, in razmere, ki ustvarjajo pasmo, so poleg tal in podnebja tudi način gospodarjenja, t. j. kakovost kmetijstva. Krma, ki nima v sebi dovolj vseh potrebnih hranilnih snovi, ne bo nikdar dopuščala vzrejati lepo, rastno in zgodnjo živino. Ali pa imamo mi splošno tako krmo? To vprašanje moramo odločno zanikati.

Naši zemlji že od narave primanjkuje gotovih hranilnih snovi za rastline, in če jih rastline v zemlji ne najdejo, se slabo razvijajo, pridelek je pičel, in kar je za živinorejo posebno odločilno, naša pridelana krma zato ni dobra. Ena najvažnejših rastlinskih hranilnih snovi je fosforova kislina, ki je je pri nas v naših zemljah že od narave malo, in z napačnim kmetovanjem smo še tiste male množine iz naših zemelj izsesali ter smo jih z odprodajo kmetijskih pridelkov odnesli iz kmetij, ne da bi kdaj skrbeli za nadomestilo.

Velik del fosforove kisline, ki jo užije rastlina za časa svoje rasti, preide v seme, in najvažnejše seme je pač žito. Svoj čas ni imela živinoreja tistega velikega pomena, kakor ga ima danes, poglavitno za naše kmetovalce je bilo pridelovanje žita. Tega pridelanega žita je živina malo použila, in zato je fosforove kisline potom žita prišlo le malo v gnoj in iz gnojišča malo na njive nazaj in še manj na travnike, saj travnikov naši kmetovalci do predkratkim sploh niso gnojili. Največji del pridelanega žita se je odprodal in z njim so šle ogromne množine fosforove kisline iz naših kmetij, ne da bi jih nadomestili. Pa tudi tisto žito, ki smo ga doma porabli za kruh in za druga jedila, je glede fosforove kisline šlo za naše kmetije večinoma v izgubo, kajti človeški gnoj, ki je zelo močno fosforovo gnojilo, se nič ni ohranjal in se je večinoma poizgubil. Vse človeške in živalske kosti niso pravzaprav nič drugega kakor fosforovokislo apno, in če vprašamo, odkod so te kosti in kam so prešle, pridemo do prav žalostnega zaključka.

Kosti se delajo edinole iz zaužite hrane, in ta je posredno ali neposredno le od rastlin, ki so zrasle na naših tleh. Sedaj pa pomislimo, koliko milijonov stotov kosti smo v naši živini pridelali, in vse te kosti, ki so fosforovokislo apno, so šle iz naših kmetij proč in znjimi smo oropali našo zemljo za milijone kilogramov fosforove kisline, ki je nismo na kak drug način nadomestili.

Iz naših zemelj, ki jim že od narave nedostaja fosforove kisline, smo vzeli te važne hranilne snovi ogromne množine, in zato niso naši pridelki zadostni in kot krma tudi niso dovolj redilni. Spoznajmo, da smo grešili, delajmo pokore in štejmo denarje za nakup fosforove kisline, da popravimo tisto, kar smo zagrešili!

Brez fosforove kisline ne morejo rastline dobro uspevati, one ne morejo tvoriti dovolj beljakovin, ki so najdragocenejša in najvažnejša hranilna snov za ljudi in za živali. Če pokladamo krmo, ki nima v sebi dovolj fosforove kisline in dovolj beljakovin, se živina ne bo dobro redila, okostje bo ostalo drobno ter lahko, in mišičevje, t. j. meso, ne bo imelo prilike, da bi se tvorilo. Če hočemo imeti dobro in lepo živino, moramo imeti tudi dovolj dobre in redilne krme. Veliko gnoja da obilne pridelke, obilni pridelki dajo veliko lepe živine. Na naših zemljah moremo pridelovanje krme najmanj podvojiti, toda le z zadostnim gnojenjem z dobrim gnojem. Naš hlevski gnoj pa nikakor ni dober, kajti česar živina ne dobi v krmi v sebe, tega ne more od

*) Glej tozadevni spis v »Kmetovalcu« iz l. 1909., ki se dobiva v ponatisu kot »Gospodarsko navodilo« števil. 20. pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani.

sebe dati kot gnoj. V naših krmilih pa vsled slabe krme ni dovolj fosforove kisline, zato je tudi ni v gnoju, in tak gnoj ne more pridelka ne povečati in ne zboljšati.

Mi stojimo na stališču, da sta hlevski gnoj in gnojnica bila, sta in ostaneta poglavitni gnoj, a to velja le tedaj, če ima gnoj vse potrebne hranilne snovi v sebi. Take kakovosti pa naš hlevski gnoj ni, zato ga moramo zboljšati, in sicer z dokupovanjem onih hranilnih snovi za rastline, ki so neobhodno potrebne in jih v našem gnoju ni, ali jih je vsaj premalo. Rastlina kakor žival zahteva za dobro uspevanje zlasti dovolj dušika, fosforove kisline, kalija in apna, in če le ene teh snovi manjka, je uspevanje nezadostno. Vse te hranilne snovi moremo dati zemlji v obliki umetnih gnojil, a vsako umetno gnojilo ima le eno teh hranilnih snovi v sebi, zato ne gre enostransko gnojiti le z enim umetnim gnojilom, ampak uporabljati se morajo vsa.

Pri unnem ravnanju v hlevu in na gnojišču more kmetovalec dovolj dušika v hlevskem gnoju in v gnojnici doma pridelati, ne da bi mu ga bilo treba dokupovati vsaj v rednih razmerah v obliki umetnih gnojil.

Drugega je pa z ostalimi hranilnimi snovmi, in sicer s fosforovo kislino, s kalijem in z apnom. Teh rastlinskih hranilnih snovi ni v naših zemljah dovolj in tudi ne dovolj v našem slabem hlevskem gnoju, zato jih moramo spraviti v naše zemlje v obliki umetnih gnojil.

Kmetovalčevo leto je sedaj končano, pridelki so spravljani, in misliti nam je na bodočnost. Naša bodočnost je v živinoreji, in vsakdo je lahko prepričan, da bo živina prihodnje pomlad tako draga, kakor malokdaj. Ta položaj, ki bo prav gotovo dolgo časa trajal, mora kmetovalec, ki zna količkaj računati, porabiti in mora torej gledati, da ima veliko živine v hlevu, in sicer dobre, kajti le dobra živina je draga in poplača ves trud. Če si hočemo za prihodnje leto zagotoviti dovolj dobre krme, potem ne smemo pozabiti na zadostno gnojenje naših zemljišč, zlasti pa deteljišč, travnikov in pašnikov, ker ti prostori nam dajo največ najvažnejše krme. Če pa hočemo to storiti, moramo s krmo obdelane prostore leto za letom imeti dobro in pravilno zagnojene, in ravno sedaj je prav primeren čas misliti na gnojenje onih zemljišč. Predvsem hodi jeseni v poštev Tomasova žlindra v zvezi s kalijevo soljo; zraven pa ne smemo pozabiti tudi na dušik, ki ga najceneje dobimo za travnike v domači gnojnici, in na apno, ki ga tudi ni težko doma dobiti v obliki cestnega blata, apnenega drobiža pri apnenicah, zdrobljene malte starega zidovja itd.

Tomasova žlindra je najboljša fosforato umetno gnojilo za travnike, deteljišča in pašnike, kajti ona se počasi razkroja in učinkuje več let, ima pa vrhutega v sebi precejšnje množine prav fino zmletega apna, ki je veliko važnejša hranilna snov za rastline in živali, kakor naši kmetovalci sploh domnevajo. S Tomasovo žlindro pa moremo gnojiti jeseni in pozimi, torej ob času, ko ni veliko drugega kmetijskega dela, in napačno je odlašati gnojenje travnikov na pomlad, kajti takrat je vse polno drugega dela, vsled česar se mnogokrat spomladansko gnojenje nehoti mora opustiti. Če hočete imeti dovolj dobre krme, da boste z njo mogli vzrejati lepo, koščeno, rastno in zgodnjo živino, potem pridno gnojite še v teku te zime s Tomasovo žlindro, ne pozabite

pa tudi na kalij v obliki kalijeve soli ali pepela in na dušik v obliki gnojnice. Kdor misli le z enim teh gnojnih izhajati, ta se prav pošteno moti; prva leta bo pač imel dober uspeh, a pozneje bo zemljišče slabše kakor je bilo prej.

Priporočamo pognojiti travnike in deteljišča sedaj jeseni s 300—400 kg Tomasove žlindre in s 100 kg kalijeve soli na oral, ter pridno voziti na zemljišča gnojnico, ki naj se skrbno zbira. Posebno na gnojnico naj se ne pozabi, kajti mi imamo navadno prav hladne pomladi, in če rastline ne dobe takoj ob pričetku rasti dovolj dušika, kakor ga da gnojnica, pa ostanejo travniki redko zaraščeni z dolgimi manj žlahtnimi travami. Kdor se bo ravnal po naših nasvetih gotovo pridelal veliko dobre krme, in s tako krmo bo imel v hlevu tudi dober uspeh. Tako smo dokazali, da je Tomasova žlindra, seveda poleg vseh drugih potrebnih gnojil, v najtesnejši zvezi z napredkom naše živinoreje, ki v njej leži vsa naša bodočnost in naše blagostanje.

Govor državnega poslanca in predsednika c. kr. kmetijske družbe g. Fr. Povšeta 12. oktobra t. l. v državnem zboru ob draginjski razpravi.

(Konec.)

Prosim Vas, bodite pravični in ne hujskajte uživočega občinstva proti ljudstvu in proti nam, ki smo se postavili v službo dobrih, poštenih kmetov. Saj morate tudi za kmeta imeti srce in nas ne smete dolžiti, da delamo za veleagrarski kapitalizem.

Z zaničevanjem zavračam to očitjanje, in kar velja zame, mora veljati tudi za tovariše mojega stanu. (Živahno odobravanje.) Delamo za ljudstvo, za našega kmeta, ki je zvest čuvar družabnega reda in naše narodnostne posebnosti. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Mislím, da sem Vam dokazal, da zastopamo koristi malega kmeta in ne veleposestnikov. Prelistajte poročila o našem javnem delu, in našli boste, da ima ravno moj jugoslovanski narod polno razumevanje za malega kmeta in tudi za malega delavca in da smo v službi njih interesov.

Pravite — in to se čita tudi v liberalnih listih moje domovine — da kmet nima nikakega interesa na dobrih cenah mesa. (Smeh.) To je tudi taka ničvredna trditev. Vi veste, da spadam med mirne ljudi, toda kaj takega me spravi iz ravnotežja. Prosil bi gospode iz sosednih klopi, da bi šli enkrat v mojo domovino. Našli boste mnogo socialnodemokratskih ljudi, ki so, žal, sprejeli Vaš evangelij. Ti so srečni, da so prasiči v ceni nekoliko poskočili. Zakaj? Najemniki so naših polj in pravijo: Redim tri prasiče. Moja žena mora delati, jaz opravljam težko delo. Enega prasiča zakoljemo doma, dva prodamo. Poprej sem dobil zanje 100 gld, zdaj dobim 150 ali 160 gld. Verujte, gospoda, če vprašate te ljudi: Ali Ti je vseeno, če dobiš 100 ali 160 gld — (Veselost in odobravanje. — Medklci.) — se razume, da pravijo ljudje, to je malenkost. Ko sem pred leti delal v davčnem odseku, sem večkrat zahteval znižanje davčnega postavka. Takrat je tedanji finančni minister zračunal in rekel: „Dragi poslanec, saj je to le malenkost, le par desetice, par goldinarjev.“

Nato sem odgovoril — če Vi ljubite ljudstvo, storite tudi to, toda odkrito in pošteno —: „Veste ekselencija, da je malemu človeku mnogokrat to toliko vredno kakor magnata milijon.“ (Pritrjevanje) Za 1 glđ si lahko kupi cunj, ki ga bo varovala mraza, za 1 glđ lahko kupi moko za stradajoče otroke, da se jim kaj skuha. Ali hočete Vi to razliko napraviti? Ali ste tako srečni, da imate vsega v obilici in da Vam 100 glđ več ali manj nič ne stori? Mi pa, ki poznamo ubogo kmetijsko ljudstvo, moramo nastopati za to, da mu tuji eden goldinar ne manjka v dohodkih. Zato je več kakor bedasto, če se trdi da mali kmet nima zanimanja za to. Ali veste, kaj se godi vsled zboljšanja živinskih cen? Ne bom citiral Mauerbrecherja in drugih socialističnih pisateljev — to so storili že moji tovariši — ti vsi dokazujejo, da mora tudi kmetovalec spravljati svoj dobro zaslužen denar, da ostane zmožen za delo in življenje. Tudi mali človek hoče izhajati. Vse življenje ima le drobtinice; zato mu ne očitajte, da mu je vseeno, če proda 100 kilogramov žive teže za 66 ali za 50 K.

Povedal Vam bom neovrgljivo resnico. Če bi se to zgodilo, kar zahtevate, ali ne mislite, da bi se avstrijska živinoreja nele desetkrat zmanjšala, ampak bi se popolnoma ugonobila! (Pritrjevanje.) Od kdaj se je živinoreja dvignila? Čitajte izide zadnjega živinskega štetja. Pred 30 leti je bilo stanje naše govedi še majhno, čeprav smo imeli veliko planinskih in drugih pašnikov, ki se je po njih živina skupaj pasla. Šele, ko so se cene zvišale, so se kmetovalci odločili, da opuste pridelovanje žita, ki se ne izplačuje, in prično živino rediti. Mislite-li, če se bodo cene vsled tuje konkurence znižale, da se bo kmet še pečal z živinorejo? Motite se! Imel bo le toliko živine, da bo lahko opravljal svoje polje in imel mleka za dom. Če hočete rešiti veliko vprašanje zdravega, zadostnega, pri tem pa tudi zdravstveno zadovoljivega pokritja potrebščine na mesu, podpirajte malega kmeta, da se mu bo njegovo delo tako plačalo, da bo lahko živel in še nadalje vršil obrat.

Prihajam še k drugim dokazom, ki mečejo v vsem gibanju čudno luč na pristranost — v svojem predlogu sem to omenil in utemeljeval — ki se z njo vsestransko razpravlja to vprašanje. V vsem vprašanju ne gre samo za ljubo skrb za ubogo ljudstvo in meščane, da bi bilo dovolj mesa, ampak tudi nekaj politike je zraven. (Klici: Malo že!) V izrazu sem zelo skromen, zato prepuščam vsakemu, da si svoje misli. Sinoči sem sedel in čital večerno izdajo „Neue Freie Presse“. Prišel sem na notico, ki jo bom z dovoljenjem gospoda predsednika prečital (čita): „Mlekarska kriza v Parizu. Koncem prejšnjega tedna je nastala v Parizu pravcata mlekarska kriza. Parižani dobivajo že dva dni nele zelo drago mleko, ampak tudi zelo slabo in poleg tega — to je najhujše pri vsem — ne toliko mleka, kolikor ga navadno potrebujejo. Mlekarski trgovci ne morejo več dobavljati množine, ki je Pariz vsak dan potrebuje, in so vsled tega prisiljeni, svojim odjemalcem manjše množine mleka dajati, da vsaj vsakemu nekaj dajo. „Gaulois“ je priredil okrožnico, da zasliši mnenja raznih krogov. Najprej se je obrnil na bolnišnice in porodnišnice, ki so od te krize najbolj prizadeti, in ti se niso razburjali zaradi tega, ker si upajo pomagati s steriliziranim mlekom.

Spričo velikega podražanja bi trgovci lahko rekli in se sklicevali na force majeure ter sploh ne dobavljali mleka. Če se pomisli, da se je liter mleka, ki je še prejšnji teden veljal 15 centimov, podražil do 20 celo 25 centimov. . .“ (Čujte! Čujte!)

Gospoda moja! Kakšen krik in vik bi bil na Dunaju, če bi se tukaj kaj takega zgodilo. (Medklici.) Jaz imam pravico to trditi. (Medklici.) To so vendar Vaši ljudje, ki tam vladajo. Časopis piše nadalje (čita): je verjetno, da nastopi ta force majeure. Pa ne samo dražje, ampak tudi slabše je mleko postalo. (Čujte! Čujte!) Pristojne oblasti so dognale, da prihaja z dežele poslano mleko na pariški kolodvor za 15 do 20 odstotkov z vodo zmešano. Poslanec Reumann: (To se pri nas tudi godi!) Po sebi je umevno, da se bodo oblasti pozvale, da se zanimajo za te hudodelce.“ (Poslanec Reumann: Celó visoki gospodje mešajo mleko z vodo!) Mi smo v naših mlekarskih zadrugah prvi, ki zahtevamo, da se mleko ne meša. Mleko mora imeti 3 odstotke maščobe, sicer ga zavrremo in ga ne pošljemo v Trst, Pulj itd. (Medklici poslanca Reumanna). Vi ste vendar občinski svetnik glavnega mesta Dunaja, Vaša dolžnost je, da z vso strogostjo zahtevate, da je pošteno mleko, ki ga dobivate. (Medklici.) To ni moja naloga. Tam, kjer je moja naloga kot upravni svetnik „Mlekarske zveze“ na Kranjskem, itak to storim. (Medklici.)

Podpredsednik dr. German (pozvoni): Prosim za mir!

Poslanec Povše (čita):

„Na vprašanje po vzrokih te mlekarske krize, ki ga je omenjeni list stavil, se je kot vzrok izkazalo: Prvič velika suša, ki je pašnike skoraj uničila, drugič kuga v gobcu in na parkljih, ki je zmanjšala živino, tretjič zmanjšanje in iz tega nastalo podražanje delavskega materiala. (Čujte! Čujte) Glavno krivdo je pripisovati strahoviti suši; zaloge, ki so jih kmetovalci nabrali za zimo, so deloma že poleti porabili in ni torej skoraj nič ostalo. S strahom in skrbjo pričakujejo zimo in se boje, da bo živina vsled pomanjkanja krme zelo pocepala.“

S tako mirnostjo, s tako pravičnostjo in dobrohotnostjo piše „N. Fr. Presse“ o tej nezgodi. Vprašam Vas, kako bi še poostrila pero, če bi se dvajsetina tega pripetila na Dunaju ali v Avstriji. Imate, zastopniki mestnih interesov, vest, da bi še nam očitali, če svoje varovance proti temu branimo, če nepravilno obdolžujete kmete skoposti in izkoriščanja? (Živahno odobravanje in ploskanje.) Če pa v vsej obširni naši domovini, če po vsem Češkem vlada suša in beda, če v primorskih krajih nihče ni kosil otave, gomolja sploh ni dobiti, če morda v trenutku v ceni ali dobavni zmožnosti ne zadoščamo, potem boste obsodili našo dobavno zmožnost in s sočutja polnim srcem hvalili Parižane in francoske kmetovalce.

Ne morem si kaj, da bi ne izrekel obžalovanja, da tako časopisje kakor shodi mestnih interesentov in socialnodemokratskih krogov pridiguje in seje sovraštvo proti kmetu, namesto da bi šli na skupno delo za rešitev tega gotovo resnega narodnogospodarskega vprašanja. Ne bom navajal socialnodemokratskih pisateljev, toda besede enega Vaših tovarišev, ki ga spoštujem, čeprav je v Vaših vrstah, hočem omeniti. Le da razpravlja vprašanje preveč enostransko. Njegove zlate besede ste slišali v kmetijskem odseku (Klic: Kdo je to?) To je poslanec Tuppy, ki je rekel: „Leta 1905. je prišlo 12.350 kmetijskih posestev na dražbo in se izgubilo 100 milijonov kron. Kakšno bedo nam odkrivajo ta števila! Prehudo kaznuje usoda mase onih, ki se v boju za obstoj pritiskajo k tlom. Z ljube in drage grude svojih očetov se morajo umekniti, ker niso mogli zmagovati naloženih bremen.“

K tem besedam naj pristavim vprašanje: Ali ne bo nezmisljena carinska politika, popolna carinska svo-

boda, nezabranjen in neomejen uvoz tuje živine, kakor Vi to zahtevate, popolnoma uničil avstrijskega, že itak tako zadolženega kmeta?

Če bi sploh kdaj kaka avstrijska uprava uveljavila Vaša načela, potem so izvrstne besede poslanca Tuppyja le lepa fraza; nastopilo bo popolno obubožanje proizvajajočega kmetijskega stanu in morda bo marsikterega pretresel mrz pred posledicami, ki bi jih povzročila le brezmiselna egoistična gospodarska politika, ki stremi le po dobrem cenem življenju na stroške enega glavnih poklicev naše domovine. In ker postaja boj v tem vprašanju, žal, tako grd in razširja sovraštvo proti kmetu kot izkoriščevalcu, naj mi bo dovoljeno, da navedem spis iz časopisa „Pravičnost“, židovskega glasila za narodno gospodarstvo in politiko, ki naj velja za hujškanja kot opominjevalna beseda.

Spis pričinja z napisom: „Kako naj mestno prebivalstvo sodeluje pri olajšanju pomanjkanja krme na deželi.“ Spis podaja zelo praktične nasvete za izboljšanje živinske krme, ko nasvetuje, naj se zbirajo kuhinjski odpadki v velikih mestih, ki bi zlasti koristili pri pokladanju krme prasičem. Te nasvete bom porabil v kmetijskem odseku in zato sem dolžan židovskemu pisatelju veliko zahvalo (čita):

„Beseda agrarec se v vsaki mesnici in branjariji in vseh na stopnicah izgovarja s sovraštvom in zaničevanjem. Mi plačujemo vse draže, jemo preprosto, agrarci pa spravljajo zlato na kupe.“ (Veselost.)

In tovariš Tuppy prav pravi, da se toliko tisoč kmetijskih posestev proda v enem letu. Zemljiški davek znaša v Avstriji le petino tega, kar morajo kmetje plačevati hipotekarnih obresti. No, torej se presneto malo čuti o kopičenju zlata.

Spis pravi nadalje (čita):

„To sovraštvo in to zaničevanje, ki ga kaže mestno prebivalstvo vsled draginje agrarcem, je popolnoma neopravičeno. Agrarci ne zaslužijo sovraštva in zaničevanja, prej priznanje in ljubezen od strani mestnega prebivalstva. Poglejmo, kako kmetje živijo in v kakšnih preprostih hišah stanujejo.“

Gospoda moja, zavest imam, da sem tekom desetletij, odkar sem tukaj, nele vedno glasoval za vse predloge v prid delavstvu, ampak tudi sodeloval. Toda oglejte si tudi stanovanja kmetov, kako so bedna in siromašna, tako da je bolje situiran delavec vendar na boljšem kakor kmet. (Medklici.)

Pisatelj pravi dalje (čita): „Delo kmetovalca je veliko težje od meščanovega. Na prostem mora delati pri žgočem solncu, viharju in dežju. Uspeh dela je odvisen od narave, kajti pogosto mu uniči povodenj, toča in suša vse upanje in težavno delo vsega leta.“

Pri delavcu tega ni. Saj imamo srce in razumevanje za potrebe delavca, saj smo vedno glasovali za pravične zahteve, toda mi moramo ščititi in varovati tudi našega kmeta, ki je najdlje trpeč delavec, od štirih zjutraj do pozne noči. (Živahno odobravanje in ploskanje. — Medklici.)

Pisatelj pravi dalje (čita): „Teško je kmetovo delo, in krivično je, da ga v mestu radi draginje sovražijo. Draginja poljskih pridelkov in mesa je posledica slabih letin zadnjih let ter suše, ki je to poletje vladala po mnogih deželah.“ „N. Freie Presse“ nam ne priznava tega, le židovski pisatelj ima toliko pravičnosti. „Draginja ni kmetu v korist —“ in zdaj si dobro zapomnite ta stavek — „kmet je veliko na boljsem, če ima dobre letine, lahko sebe in svoje boljše hrani in ima dober kupiček za prodane pridelke.“

To je zrno vsega. Vi očitata nam draginjo. Ali veste, kakšna je draginja na Kranjskem? Oni, ki ima kaj, prinese to na trg. Zase ohrani najslabše. Če bi rekel, naj Vaši ljudje to jedo, bi mi rekli: „Kako morete zahtevati, da se kaj takega jé!“ Naš kmet proda ono malo, kar je pridelal, na trgu, da more plačati obresti in davke in priskrbeti otrokom obleko za zimo. Če je dal Bog dobro letino, potem ima vsaj zdravo hrano za rodbino. Le pojedite ven, — saj je v vseh deželah enako, tako na jugu kakor na Češkem in v Galiciji, od te lakote nimate pojma, ki jo mora ubogi kmet leto za letom trpeti. (Živahno odobravanje in ploskanje.) Naše ljudstvo ne zahteva mesa, srečno je, da ima krompir, kruh in fižol. Lahko Vam prinesem uradni izkaz, kar se je že večkrat prigodilo, da kmetica — pa ne kakega revnejšega kmeta — niti toliko denarja ni imela v hiši, da bi spekla hleb kruha. Morala si ga je izposoditi pri sosedi v nadi, da bo imela denar naslednji teden. Veliko kmetiskih koč je, kjer je praznik, če se peče kruh. Najprej spoznavajte ljudstvo, potem govorite. (Medklici.) Gospoda moja! Kapitalizmu dostikrat niste tako sovražni. Nimate pravega poguma, da bi proti njemu nastopili. Dovolite mi, ker hočete najbolje umeti vse narodnogospodarske nauke in načela, prav skromno vprašanje. Kdaj ste čitali, da so se osnovala velike, z milijonsko glavnico podprte delniške družbe v svrhu iskoriščanja kmetijstva? Tu ni najti dobička. (Veselost in pritrjevanje.) Pri kmetijstvu je donos treh odstotkov že zadovoljiv. V dobrih letih se doseže morda 5 ali 6 odstotkov, so pa leta, ko ni nikakega donosa. Ker hodi pri obdavčenju triletno povprečje v poštev, se redkokdaj dosežejo 3 odstotki. Za kmetijsko podvzetje se ne dobi glavnica, za druge namene pa. (Smeh in medklici.) Ne smejajte se! Če ste res prijatelji ljudstva, držite se velekapitalisov, ki delajo z 20, 30 in 40 odstotki, ne pa kmetov. (Živahno odobravanje. — Medklici.)

Saj boste lahko kmalu spet govorili in jaz bom miren poslušalec, toda če se bom dal od Vaših naukov prepričati, je zelo dvomljivo. (Veselost.)

Predem končam, moram še kratko navesti nekaj besed k predlogom, zlasti k onemu častitega tovariša Némca in drugov. Da ne moremo ne jaz ne moji somišljeniki nikoli pritrditi Vašim predlogom na popolno carinsko prostost in prost uvoz tuje živine — kar zahtevate celo za Rusko, veliko in večno ognjišče najnevarnejše živinske kuge, ki je že milijone in milijone škode povzročila Avstriji, dokler se ni s splošno zaprtijo meje zabranil tej živini uvoz v naše dežele — je popolnoma jasno. Vaša zahteva pomeni popolno uničenje ne le domače živinoreje, te najvažnejše stroke našega kmetijstva, te najvarnejše pa tudi skoraj edine podpore kmetijstva, zlasti v planinskih deželah (pritrjevanje), ampak tudi popolno obubožanje kmetijskega stanu. Če odreče živinoreja, potem ne boste več čitali značilnega števila 12.360 prodaj in dražb, ampak 30.000 na leto. Kot vestni spolnjevanci poslanskih dolžnosti nočemo temu pošteno delujočemu ljudstvu, ki glede delozmožnosti gotovo ne ostaja za drugimi delavskimi stanovi, odtegniti svojega varstva, kajti kmetiski stan smatramo za trdno poroštvo zdravega družabnega reda. Za nas Jugoslovane, ki smo pretežno kmetško ljudstvo, ima pa kmetiski stan tudi iz narodnih ozirov največjo vrednost, zato ne bomo nikoli dovolili, da bi ta pošteni stan zapadel obubožanju in pogubi. Upati hočemo, da se bo vsaka avstrijska vlada zavedala dolžnosti, da ohrani ta produktivni stan. Pa tudi v interesu konzuz-

mentov in meščanov je, da se ta stan v svoji deložnosti okrepi. Stavili ste posamezne predloge, ki pridejo kmetijstvu v korist; tako na odpravo zemljiškega davka in nadomestilo tega z rastočo osebno dohodnino. Take predloge so agrarci že večkrat stavili kakor tudi, da se znižajo pristojbine pri prenosu posestev. Usojam si omenjati, da sem jaz sam pomagal, da je pod finančnim ministrom Kaizlom vsled pritiska agrarcev sklenila vlada in visoka zbornica zakonsko novelo, ki določa za majhna kmetijska posestva do vrednosti 5000 K znatne pristojbinske olajšave in da namesto 4½ odstotka plačajo le 1 odstotek. Jaz in še en tovariš iz Štajerske sva predlagala, da so kmetijski obrati, ki nimajo več kakor 600 K katastralnega čistega donosa, že vnaprej oproščeni osebne dohodarine, kar se je v principu tudi sprejelo, vsled česar je neštevilno malih kmetov sploh prostih osebno dohodarine. Saj vidite, da smo Vam, kakor je rekel poslanec Jarc, za vse take predloge hvaležni in ne bomo zatajili onih poštenih mož, da so dobro svetovali, kajti možje smo, ki imajo v javnem delovanju vest. Toda pri tem, kar dalje zahtevate, ne moremo sodelovati.

Kar se tiče Vaših predlogov o zavarovanju proti ognju, toči, živinskim bolzenim, smo te zahteve že desetletja stavili in Vam bomo hvaležni, če nas v teh perečih vprašanjih podpirate.

V naš glavni program spada tudi izboljšanje kmetijskih in obrtnih zadrug, dalje izboljšanje veterinarskih razmer z boljšim zakonom o živinski kugi in z znatnim razširjenjem veterinarne službe.

Toda vsi ti predlogi ne bodo rešili kmetijskega stanu, če bi se izvedla Vaša zahteva po carinski prostosti in neomejenem prostem uvozu tuje živine. Kar ste dobrega predlagali, bomo po svojih zastopnikih v odseku podpirali in upoštevali trenutni položaj; pri vsem tem nas bo pa vodila misel, ohraniti in pospeševati domačo živinorejo v korist naših kmetov, pa tudi v korist konzumentov v državi.

Predvsem naj pa bo naša resna in takojšnja naloga, odstraniti vsled letošnje suše nastalo nevarnost, da bi se zmanjšalo število naše živine. Prizadevanje kmetijskega ministrstva, preskrbeti s premijami na teleta potrebno število plemenske živine, je hvalevredno. Pričakujemo od zastopnikov vseh stanov in jih prosimo, naj v odseku delajo na to, da se hitro odstrani nevarnost zmanjšanja živine. Dokazal sem, da je mogoče s primernimi sredstvi to vprašanje zadovoljivo rešiti, ne da bi bilo treba porabiti milijone. Pojdimo združeni na delo in zahtevajmo tudi od vlade, da stori svojo dolžnost! (Živahno dolgo trajajoče odobravanje in ploskanje. — Govorniku se mnogostransko čestita.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne drke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 196. Kot lastniku majhnega posestva, ki meri poldrug oral, mi je najemnik lovišča ustrelil psa na mojem posestvu v sadovnjaku, kakih 150 korakov oddaljeno.

Ali sme najemnik lova v takih okoliščinah ustreliti psa? Ali morem in kako morem proti njemu nastopiti? (M. M. v S.)

Odgovor: S cesarskim patentom dne z 7. marca l. 1849. so izšli predpisi glede zvrševanja lova. Obenem s tem cesarskim patentom je ministrstvo za notranje zadeve naročilo deželniim poglavarjem izdati lovsko-policijske naredbe. Namestnik za Štajersko je tako naredbo izdal 28. januarja l. 1853., in točka 13. te naredbe slove: „Lastniki lovišč naj so zavarovani pred omejitvijo svojih pravic in, ker sta tatvina divjačine in roparski lov nevarna javni varnosti, jih je na vse načine zatirati. Z ozirom na to se morajo psi, ki v kakem gozdu ali na kaki njivi lovijo, od lovec lastnika lova ustreliti.“ — Iz te določbe se torej more jasno posneti, da se smejo streljati le tuji psi, ki divjačino gonijo ali lovijo, dočim se morajo drugi psi v miru pustiti. Po našem prepričanju se Vam je krivica zgodila, če Vaš pes ni divjačine lovil, in bi torej imeli pravico do odškodnine. V Vaših razmerah Vam pa ne damo nikakega upanja, da bi mogli s kako tožbo kaj doseči, kajti lovec ima proti kmetovalcu navadno vedno prav. Tolažite se z upanjem, da se bodo razmere enkrat vendarle obrnile. Čim kruteje in neumeje lovci postopajo, tem prej se nam je nadejati korenite izpremembe, kajti kmet je danes enakoveljavem vsem drugim stanovom; on se vedno bolj zaveda svojih pravic in bo enkrat prav gotovo pomedel s takim srednjeveškim postopanjem.

Vprašanje 197. Imam dveletno žrebe, ki popije še enkrat toliko vode kakor vsak drug konj in ima vsled tega vedno drisko. Kaj je temu vzrok in kako bi se dala žrebetu odpraviti prevelika žeja? (M. M. v D.)

Odgovor: Množina vode, ki jo kaka žival potrebuje, je zavisna od presnavljanja snovi v njenem telesu, kar pa vsled posebnih razmer ali vsled kake bolezni lahko postane močnejše, in potem žival seveda tudi več pije. Vsled napačnega oskrbovanja se pa žival lahko razvadi in popije več vode kakor je prav, in je to enako kakor pri ljudeh, kajti nekteri niso skoraj nikdar žejni, dočim drugi vsled razvade morajo kar naprej vodo žlampati. Če je pri Vašem žrebetu razvada, tedaj privadite žival z umnim ravnanjem na primerno množino pijače. Vaše žrebe ima drisko, ta driska je lahko vzrok prevelikega uživanja vode, vzrok je pa tudi lahko drug, in zaradi driske potem žrebe preveč vode pije. Če driski ni voda vzrok, potem je treba poiskati pravi vzrok bolezni, žival se mora primerno zdraviti, in ozdravljena ne bo več tako močno žejna. Lahko je pa tudi voda sama vzrok driski, bodisi da jo žrebe vsled razvade preveč popije, ali pa je voda pretrda, t. j. ima preveč apna v sebi. Konj ima razmeroma zelo majhen želodec in zaužita voda gre kmalu iz želodca v tanka čreva, kjer razmeroma dolgo ostane, in če je voda pretrda, povzroči vnetje sluznice v črevih, žival dobi drisko in vsled driske ima večjo žejo. Trda studenčnica za konje sploh ni zdrava; najboljša je navadno voda iz rek in potokov, pri občutljivih konjih je pa najboljša deževnica. Angleži zlahtne konje-dirkače napajajo sploh le z deževnico. Poskusite žrebe napajati z deževnico in mu jo dajajte v pričetku mlačno, kajti taka se konju gabi in bo le tedaj pil, če ga velika žeja prisili. Na vsak način bi pa bilo dobro poklicati živinozdravnika, ki bi se o vseh okoliščinah natančno poučil in bi Vam potem dal nasvet, kako se mora s konjem ravnati, kajti ozirati se je treba še na mnogo drugih reči, ki jih na tem mestu ne moremo vseh nakratko pojasniti.

Vprašanje 198. Jaz sem gostilničar ter sem se pogodil za užitnino (dac) od vina in mesa z odkupom za vse leto. Zakoljem večkrat kakega prasiča za gostilniško

potrebo in tudi kako tele. Pripeti se, da me večkrat kdo prosi, naj mu prodam kak kilogram prasičjega ali telečjega mesa; ker sem pa čul, da je prodaja mesa izven gostilne kazniva, zato vprašam, **ali gostilničar sme izven gostilne prodajati meso od doma zaklane živine**, ne da bi vsled tega prišel v kake sitnosti. (J. Z. v A.)

Odgovor: Vi imate obrt, ki se zanjo plačuje dvojen davek, in sicer neposreden in posreden. Prvi davek je tisti, ki ga plačujete od svoje gostilniške obrti, in drugi davek je užitnina, ki jo morate plačati od vina in od mesa. Glede zadnjega davka ste se odkupili, t. j., Vi plačate pogojeno vsoto za vse leto, ne glede na to, koliko vina iztočite ali koliko mesa prodaste. Od vina in od mesa obrtna stranka plača užitninski davek že naprej, preden se dotično blago proda, in to Vi storite z vseletnim odkupom, drugače bi morali zadacati vsak sod vina naprej, preden ga prodaste, in vsako žival, preden jo zakoljete. Če Vi torej obdavčeno vino in meso iz gostilne vunkaj prodaste, niste glede užitninskega davka storili prestopka dotičnega zakona in Vas torej ne morejo kaznovati. Kaj drugega je pa seveda z oddajo, oziroma s prodajo svežega mesa, kajti po § 16. obrtnega reda spada med gostilničarske pravice oddajanje jedil, a sirovo meso ni jedilo, in tukaj lahko pridete navzkriž z obrtnim redom, kajti prodaja mesa spada v mesarsko obrt, ki je Vi nimate. Sicer so pa glede tega razne naredbe. Najbolje je, če vprašate pri okrajnem glavarstvu, ali smete tuintam prodati kak kilogram sirovega mesa. Na vsak način je pa pri Vas taka prodaja mesa kvečjemu majhen prestopok obrtnega reda, ki se prav milo kaznuje z denarno globo, dočim ima prestopok davčnega zakona zelo hude posledice.

Vprašanje 199. Pozgozditii nameravam neko senošet. Ali bi bilo debičkonosneje zasaditi jo z macesnom ali s smrekami, kajti obe vrsti drevja bi gotovo dobro rasli. Kje dobim macesnove sadike? (F. G. v N.)

Odgovor: Macesen uspeva na kameniti, hladni in globoki zemlji ter se razvije v lepo in staro drevo le v mrzlih legah gorovja, dočim v gorkejših legah sicer v pričetku prav lepo rase, a nikdar ne da veliko vrednega trgovskega lesa. Iz tega vzroka Vam nikakor ne priporočamo pri Vas pogozdovati z macesnom, ampak ostanite pri smreki, ki je pri Vas najbolj prikladna.

Vprašanje 200. Ali morem zahtevati od najemnika lova povračilo za škodo, ki mi jo je naredil zajec na drevju, in kako naj postopam? (I. H. v V.)

Odgovor: Najemnik lova je na vsak način dolžan povrniti škodo, storjeno po divjačini, a le v tem slučaju, če ste drevje zavarovali na tisti način, kakor to delajo običajno pri Vas dobri gospodarji. Tako zavarovanje sadnega drevja pa velja le pozimi, kajti v drugih letnih časih se od sadjarjev pač ne more zahtevati, da bi imeli svoje sadno drevje pred zajci primerno zavarovano, in če se Vam je že sedaj naredila škoda, imate na vsak način pravico do povračila. Zajec namreč ne gloda drevja samo pozimi, kadar mu manjka živeža, ampak star zajca si gre brusiti svoje zobe z glodanjem ob drevje tudi v času, ko ima okrog sebe polno najboljšega živeža. Zahtevo po povračilu škode morate priglasiti v teku štirinajstih dni od tistega dne naprej, ko ste za škodo izvedili, pri okrajnem glavarstvu. Svarimo Vas, da bi se dali tolažiti z obljubami ali s čim drugim po najemniku lova, ker ti prav radi neveščega kmeta zapeljejo, da zamudi rok priglasitve. Če se pa najemnik lova z Vami pobota in Vam škodo pravočasno povrne, potem seveda se lahko z njim mirno pobotate brez posredovanja okrajnega glavarstva.

Vprašanje 201. Kupil sem za rejo devet tednov staro tele, ki ga napajam z mlekom breje krave. Ker pa nekateri

trdijo, da je mleko brejih krav teletom škodljivo, vprašam, koliko je resnice na tej trditvi? (I. M. v Z.)

Odgovor: Da bi bilo mleko brejih krav teletom škodljivo, ni resnično, saj teleta v deželah, ki imajo najboljše živinorejo, sesajo po več mesecev, in nihče ne čaka, da bi kravo šele potem obrežil, ko je tele odstavljeno. Vi bržkone svoje tele umetno napajate in zato imejte edino skrb, da tele dobiva vedne enakomerno, nepokvarjeno in dovolj gorko mleko. Mleko krav, ki se gonijo, pa res ne učinkuje dobro na tele, a ker pojatev le kratek čas traja, se tudi mleko takih krav ne more smatrati za bogve kako škodljivo.

Vprašanje 202. Ali se sme 20 mesecev star bik rezati brez škode za njegovo zdravje? (C. Š. v G.)

Odgovor: Mlade živali rezatev res bolje preneso kakor starejše, a tudi starejše se dajo brez nevarnosti rezati, če rezač razume svoj poklic in pazi, da rane ne okuži z nesnago,

Vprašanje 203. Ali smejo teleta uživati neprekuhanu mleko krav, ki so ravnokar prebolele kugo v gobcu in na parkljih? (F. G. v B.)

Odgovor: O kugi v gobcu in na parkljih nam je danes še veliko premalo znanega, in mi ne vemo, koliko časa je kužnina še v živalih, četudi so navidez že zdrave. Od resnično popolnoma ozdravelih krav, ki nimajo v sebi več kužnine, se mleko seveda lahko teletom daje neprekuhanu, a ker nimamo gotovosti in ker so teleta za to kužnino zelo občutljiva, zato bi priporočali vsaj nekaj tednov po ozdravljenju zaradi varnosti mleko prekuhavati.

Vprašanje 204. Imam nekaj plesnivih sodov in vino v njih ima duh po plesnobi. Kako se plesnivi sodi zanesljivo dobro očistijo? (B. Z. v Č.)

Odgovor: Plesnobo v sodu povzroča gliva-plesnivka, ki se včasih prav globoko v les zaje, zato se da vinski sod le tedaj zanesljivo očistiti, če se gliva popolnoma zamori. Tak sod je treba najprej dobro očistiti in šele potem se mora s kropom izpariti, drugače vodena para glive globokeje v les potisne. Bolje je seveda prej očiščeni sod s parom dobro opariti, a imeti je treba parilno napravo. Močno plesnive sode je treba narazen vzeti ter dna in doge ostružiti.

Vprašanje 205. Kupil sem par zdelanih volov z namenom, da jih poleg lahkega dela opitam. Oba vola dobro jesta, a eden se je popravil, dočim drugi prav nič. Ali bi bilo mogoče takega propadlega vola sčim popraviti? (K. D. v G.)

Odgovor: Če vol ni le zdelan, ampak tudi že precej star, potem se prav težko da opitati, ker nima v sebi tiste življenske moči, ki je potrebna za dobro presnavljanje prebavljenih hranilnih snovi in torej žival ne more več tvoriti novega mesa in masti. Pitanje je pa samonasebi nenaravno in se živali pripravljajo le za mesnico, zato se marsikaj sme storiti, kar v drugih okoliščinah ni umestno. Pokladanje arzenika (mišice) ima včasih v takih slučajih prav imeniten učinek. Glede tega se obrnite do živinozdravnika, kajti arzenik je hud strup, ki ga dobite le na živinozdravnikov recept in ga morete rabiti le po živinozdravnikovem navodilu. Pri mlajših živalih se včasih doseže uspeh tudi s puščanjem krvi, kar je znanstveno utemeljeno.

Vprašanje 206. Ker sem imel pri rezanju svinj že večkrat nesrečo, vprašam, ali je kako sredstvo proti bukanju svinj in ali res bukanje zadržuje pražen divji kostanj, ki se med krmo poklada, kakor mi je nasvetoval neki star rezar? (A. G. v M.)

Odgovor: Da bi se bukanje svinj preprečilo, ni sredstva in tudi pražen divji kostanj v tem pogledu ne učinkuje. Če se hoče izhajati, ne da bi se svinje rezale, potem je najbolje imeti požlahtnjeno prasičjo pasmo, kajti svinje takih pasem

se prav neznatno bukajo in bukanje jih takorekoč nič ne medli. Primerno žlahtne svinje imajo vrhutega še druge boljše gospodarske vrline kakor nepožlahtnjeni dcmači prasiči.

Vprašanje 207. Imam kravo, ki neprestano gloda les, navzlic temu, da klajo solim in dajem klajno apno. Eni mi svetujejo kravi dajati žvepla, encijana in grenke soli, pa ne vem, če bi to bilo dobro, ker je krava breja. Kaj je vzrok, da krava gloda les, in kako se to odpravi? (J. M. v R.)

Odgovor: Glodanje lesa, grizenje usnja ter cunj in lizanje pri govedih smo doslej vedno smatrali za posledico uživanja razne in kisle krme, ki je zrasla na mokrih tleh, a v novjšem času se pojavljajo glasovi, da to bolezen povzroča gliva, ki se nahaja na rastlinah, ki rasejo na močvirnih tleh. Ta gliva se posebno močno razmnoži, kadar trave odvetajo. Zategadelj se priporoča, govedih pokladati seno iz mokrih prostorov zgodaj pokošeno, in sicer pred cvetjem trav, dočim naj se seno druge ali tretje košnje poklada le konjem, ki te bolezni ne dobijo. Vsa zadeva pa še ni popolnoma pojasnjena. Morda imajo tudi tisti prav, ki dolžijo krmo, ki ima v sebi premalo rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline in apna. Klajno apno je umeten izdelek, ki v živalih prav gotovo ne učinkuje tako, kakor naravne spojine fosforove kisline in apna, kakršne se nahajajo v rastlinah. Iz tega sledi, da je boljše sredstvo kakor klajno apno pokladanje dobrega sena, ki se dobiva na dovolj pognojnih tleh. Za gnojenje se posebno priporoča Tomasova žlindra, ki nima v sebi samo fosforove kisline, ampak tudi razmeroma precej lahko užitnega apna.

Vprašanje 208. Kdaj je bolje štupati vinograde z mešanico umetnih gnojil, ali sedaj jeseni ali spomladi, in ali je treba umetna gnojila precej zakopati ali jih šele pri kopji v zemljo spraviti? (J. J. v G.)

Odgovor: Vinogradniška mešanica umetnih gnojil ima v sebi kakih 9 do 10 % fosforove kisline, 12 % žvepleno-kislega kalija in 4 do 6 % dušika, ki se nahaja v mešanici na polovico v obliki amonijskega sulfata in čiliskega solitera. Če se ne ozira na čiliski soliter, ki se hitro raztopi in odplavi v spodnje plasti zemlje, potem je vseeno, če se gnoji s to mešanico jeseni ali spomladi. Sicer pa čiliski soliter pospeši v vinogradu rast plevela, in če se potem spomladi ob prvi kopji ta plevel podkoplje, čiliski soliter vendar posredno učinkuje. Ker so rastlinske hranilne snovi v vinogradski mešanici umetnih gnojil zelo lahko raztopne v vodi, zato mi dajemo prednost štupanju spomladi. Naj se pa gnoji v pozni jeseni ali v zgodnji pomladi, vsekdar se mora mešanica umetnih gnojil takoj kakih 20 do 30 cm globoko pokopati.

Kmetijske novice.

Kletarski tečaj. V primeri z drugimi, bolj naprednimi vinorodnimi deželami je naše kletarstvo še na jako nizki stopnji. Zaraditega je zlasti sedaj, ko je nastala potreba, da vino izvažamo, nujno potrebno, da se naši vinogradniki poprimejo boljšega kletarjenja ter da pridelujejo dobro, okusno, čisto in stanovitno vino, ker drugače ni mogoče uspešno tekmovali s pridelki drugih vinorodnih dežel. Kaj pomaga gospodarju-vinogradniku še tako lepo grozdje, če ne zna iz njega pripraviti take pijače, kakršna se dandanes po svetu zahteva? Ravnotako je tudi za kletarje, vinske trgovce in gostilničarje, ki posredujejo prodajo vina med pridelovalcem in občinstvom, znanje umnege kletarstva, zlasti pravnega ravnanja s posodo in z vinom, neobhodno potrebno, kajti iz najbolj žlahtne kapljice se z nepravilnim ravnanjem lahko

naredi najgusnejša pijača! Da imajo ukaželjni priliko temeljito izučiti se v umnem kletarstvu, priredi c. kr. vinarski nadzornik B. Skalicky pri državni vzorni kleti v Rudolfovem tekotekoče zime več tridnevni kletarskih tečajev. Kdor se misli kterega teh tečajev udeležiti, naj se takoj zglozi pri c. kr. vinarskem nadzorstvu v Rudolfovem. Ker je število udeležencev za vsak tečaj omejeno, se je treba, komur je na stvari ležeče, čim prej zglasiti. Vsak, kdor bo v tečaj sprejet, bo o tem potom posebnega vabila vsaj en teden pred pričetkom tečaja obveščen. — C. kr. vinarsko nadzorstvo za Kranjsko v Rudolfovem.

Rženi rozički so zelo škodljivi, zato morajo kmetovalci rž skrbno očistiti. To delo se pa tem bolj izplača, ker se rženi rozički lahko prodajo v lekarni ali drogeriji. Julij Kussi v Pragi sedaj plačuje lepe rozičke po 8 kron kilogram.

Kmetijski tečaj. Deželni odbor kranjski priredi tudi v prihodnji zimski in pomladanski dobi kmetijske tečaje. Živinorejske zadrage, podružnice c. kr. kmetijske družbe, kmetijska društva, izobraževalna društva in druge podobne organizacije, ki žele, da se pri njih priredijo taki tečaji, naj to naznanijo do 1. decembra t. l. deželnemu odboru v Ljubljani. Navedejo naj dan, kraj in predmete predavanj, in sicer po sporazumljenju z občinskimi uradi in krajnimi šolskimi sveti.

Družbene vesti.

*** P. n. gg. družbene ude** uljudno opozarjamo, da so podružnični načelniki že dobili nabiralne pole za udnino za **l. 1912.**, in sicer s prošnjo, da naj izvolijo udnino pobrati do 1. decembra t. l. Prosimo p. n. gg. družbene ude, ki pri njih podružnični načelnik udnine ni pobral, da jo takoj načelniku izročijo. Nekatere ude prosimo za udnino kar naravnost, in te tudi prosimo, naj nam jo kmalu pošljejo, ker nam je sedaj lažje urediti zadeve udov, kakor ob novem letu, ko se delo tako silno namnoži.

*** Sadno drevje za l. 1912.** Za štiri brezplačna sadna drevesa se vsako leto zglozi toliko podružnic in posameznih udov, da bo c. kr. kmetijski družbi prav težko ustreči vsem zahtevam iz svoje drevesnice, zato odločno izjavlja, da se bo oddajalo spomladi brezplačno drevje edinele tistim podružnicam, oziroma udom, ki so vsaj do 15. februarja naročili sadna drevesa in vsaj do istega časa plačali tudi svojo udnino. Nikakor se pa ne more nobenemu udu dati večje število drevja proti plačilu.

Ker je v naših razmerah najbolj priporočeno gnojenje travnikov jeseni, in sicer s Tomasovo žlindro ter s kalijevo soljo, opozarjamo ude, naj tega gnojenja nikakor ne odkladajo ter naj potrebno množino teh gnojil pravočasno naročijo. Cene so označene niže doli. Opozarjamo posebno na spis „Ne zamudite jeseni gnojiti travnike, zlasti s Tomasovo žlindro“, ki je bil objavljen v 19. številki letošnjega „Kmetovalca“.

*** Naročnikom na Tomasovo žlindro.** Na razna vprašanja poročamo našim odjemalcem celih vagonov Tomasove žlindre, da so se tvornice sedaj odločile, da letos sploh ne odpošljejo večje množine po parniku čez morje v Trst, ampak da bodo večino naročeb kar naravnost iz tvornic po železnici na naslov odjemalcev odpravljale. Seveda iz tega z naše odjemalce ne nastane prav nikaka prikrajšava in

bodo naročitve tudi z ozirom na voznino ravno tako računale, kakor če bi se iz Trsta zvrševale. Edino, kar naj naši odjemalci pri tem upoštevajo, je, da vagon, ki je odposlan po železnici iz tvornice, potrebuje do 14 dni, preden pride do naročnika, dočim bi iz Trsta hitreje došel. Naročniko celih vagonov naj torej svoje naročbe primerni prej priklase. Družba sprejema že sedaj naročila na cele vagonne. Manjše naročbe pa družba lahko tudi takoj izvrši iz ljubljanske zaloge, ker je že sedaj dobila nekaj vagonov prave Tomasove žilindre po železnici in jih bo porabila za nadrobno oddajo. Cene se letos dokaj nižje od lantskih, ker je „Družba tvornic za Tomasovo žilindro“ v Berlinu na naše prizadevanje cene toliko znižala, da ni prav nič dražja kakor slabše zmletu konkurenčno blago; vrhutega pa more družba tudi letos dati onim udom, ki si naroče cel vagon, znaten popust K 25— pri vagonu, ker odpadejo za družbo pri takih naročbah razni stroški za prevažanje itd. v Ljubljani. Priporočamo torej takojšnje priglasitev. Tvornice so poslale pričetkom novembra v Trst majhen parnik z maloodstotno žilindro, ki je bila prvotno namenjena v Italijo. Ta žilindra pa nima na vrečah zaznamovane vsebine skupne fosforove kisline; po tvorničnih poročilih vsebuje 16 odstotkov in stane K 528— 10.000 kg iz Trsta. Odšteti je običajni popust K 25— pri celem vagonu. Če kdo izmed naših odjemalcev želi tako žilindro, naj nam to takoj naznani. Naši udje vedo, da sicer priporočamo le kolikor mogoče visokoodstotno žilindro.

* **Gnojenje travnikov jeseni** je odločno najbolj priporočeno, in sicer hodita v poštev le Tomasova žilindra in kalijeva sol. Seveda je treba gnojiti tudi z dušičnatimi gnojili. Med njimi je najcenejša gnojilca, in le če te ni, potem naj se poleg gori omenjenih gnojil, ki jih je vsekakor raztrositi jeseni ali zgodaj pozimi, pognoji travnik zgodaj spomladi z amonijevim sulfatom. Razen drugih velikih prednosti, ki jih ima Tomasova žilindra kot gnojilo za travnike, je pri nas posebno važno dejstvo, da ima Tomasova žilindra tudi veliko apna v sebi, ki je važna hranilna snov za rastline, kajti le z njim se prideluje dobra krma, ki dela živino rastno in močno. Ker se jesensko gnojenje že pričinja, je družba v „Kmetovalca“ že opozorila, naj udje z naročili nikar ne odlašajo. To velja zlasti za naročnike celih vagonov, ki lahko pridejo v največjo zadrego, če gnojila ne naroče pravočasno; tvornica namreč letos ni poslala večje množine žilindre po parniku čez morje v Trst, odkoder bi se naročnikom lahko hitro ustreglo, ampak bo posamezne vagonne po železnici pošiljala. Navadno pa traja do 15 dni, po letošnjih izkušnjah celo do tri tedne, preden pride taka pošiljatev do naročnika, kajti tvornica je v sedanjem času preobložena z delom, vrhutega železniških vozov silno primanjkuje, vsled česar večkrat ne more naročbe takoj izvršiti; železniška čezarja pa tudi traja najmanj 7 do 10 dni. Družba torej pričakuje hitrih naročil na jesenska gnojila, ki jih bo potem lahko še pravočasno izvršila, dočim naročeb, ki se družbi šele v zadnjem trenutku prijavijo in ki so takrat že zelo nujne, ne more brez odloga izvršiti. Vse posameznosti glede cen in popusta so niže dolgi razvidne.

* **Umetna gnojila** ima e. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žilindro. Cena za nadrobno oddajo 16odstotne žilindre v Ljubljani je K 625, 17% 650, 18% K 675 in 19% K 7— za 100 kg.

Naročbe na cele vagonne se bodo zvrševale po naslednjih cenah:

16%	17%	18%	19%	20%	21%
K 528—	K 561—	K 594—	K 627—	K 660—	K 693—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žilindro naravnost iz tvornice.

Kdor je ali bo letos dobil žilindro v celih vagonih, naj nam po prejemu vozni list vrne, da bomomo videli, če je pravilno voznino plačal. Železnica je že mnogokrat pomotoma preveč zaračunila.

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7— 100 kg z vrečo vred.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonne se zvrše naravnost iz tvornice in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žilindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12 — 13% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h.

Amonijev sulfat po 36— K 100 kg iz Ljubljane. To gnojilce važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimni itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh poskušanj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih letošnjih številkah, potem „Gnotravnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti številki letošnjega „Kmetovalca“.

* Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 16 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* **Poziv glede modre galice**, oddane po znižani ceni. Vse podružnice, posojilnice, županstva itd., ki so prejeli za svoje ude, oziroma za svoje občane modro galico po znižani ceni, se nujno prosijo, da po možnosti hitro izterjajo dolgove za galico ter denar nemudno pošljejo kmetijski družbi. Vsak, ki količkaj more galico takoj plačati, naj se to v prid revnim vinogradnikom od njega odločno zahteva. Kakor danes kažejo razmere, je podpora v znesku 25.000 K popolnoma porabljena za pokritje primanjkljaja vsled znižane cene, za pokritje prevoznih stroškov, in bržkone je niti ne bo dovolj za pokritje obresti založene glavnice, zato ni upati, da bi se komu moglo konci novembra odpisati kaj dolga; kvečjemu se bo to storilo le pri majhnem številu najrevnejših vinogradnikov za nekaj kilogramov modre galice, toda le tedaj, če bodo drugi poprej galico plačali in ne bodo obresti vsega porabile. Od onih, ki se zanje ve, da so več galice naročili kakor so je potrebovali in so jo z bog ugodnosti nakupili

že za prihodnje leto, naj se takoj izterja ves dolg in naj se jim galica na korist revnim vinogradnikom zaračuni po dnevni ceni, kajti tako postopanje ni dopustno in je naravnost sleparsko.

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropine imajo zamučeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 19 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini oeljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

* **Sezamove tropine.** Družba je ugodno kupila večje množine najfineje zmlatih svetlih sezamovih tropin, vsled česar jih odslej oddaja po K 18—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 75 kg. Živnorejce opozarjamo na spis „Krmiljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmeto valcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. Sezamove tropine so navzlic večji redilni vrednosti zaradi tega cenejše od drugih tropin, ker se sedaj še ne zahtevajo ako splošno. Gotovo je, da se precej podražé, kakor hitro jih ne bodo mogli več toliko izdelovati, kolikor jih bodo zahtevali; ta položaj utegne po splošnji sodbi kmalu nastati. Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljate na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljate 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmil, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se izvršujejo, ki se za nje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Za živnorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedí hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz počinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 31. oktobra 1911.

Seji je predsedoval družbeni predsednik g. komercialni svetnik Povše, navzoči so bili: podpredsednik g. Knez in odborniki

gg.: baron Apfaltrern, Dimnik, Hladnik, Jan, Kosler, dr. Lampe, Piber, Rohrman ter ravnatelj Pirc.

Glavni odbor je vzel na znanje poročilo družbenega predsednika o dosedanjih uspehih eksporta kranjskih čebel v prekmorske dežele, povedal je, da se je zanimanje za kranjsko čebelno pasmo vsled družbene propagande vzbudilo ne le v Severni Ameriki, ampak tudi drugje, zlasti na Japonskem. Dogovorno s c. kr. kmetijskim ministrom se bo zapričeta akcija vršila tudi prihodnje leto.

Odbornik g. dr. Lampe je poročal o izpremembi družbenih pravil z ozirom na sklep in tozadevne resolucije v lanskem družbenem občnem zboru. Poročevalec je pojasnil razvoj c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki je nastala iz akademičnega društva in se je v teku časa razvila v mogočno kmetijsko organizacijo, ki ima v deželi najboljše ime in veliko zaupanja. Sedanja organizacija kmetijske družbe pa nikakor več ni primerna današnjim potrebam, kajti biti mora pravcata zastopnica kmetovalcev, enako kakor je trgovska in obrtna zbornica stanovska zastopnica trgovskega in obrtnega stanu. Na eni strani c. kr. kmetijsko ministstvo v bodočnosti naredi državne podpore zavisne od preosnove družbe v čisto stanovsko zastopnico, na drugi strani se pa deželni odbor že peča z ustanovitvijo takega kmetijskega stanovskega zastopa. V očigled tem dejstvu in ker ne kaže preiti preko uglede c. kr. kmetijske družbe, je torej družba v položaju, da se mora prilagoditi razmeram. Takih preosnovanih kmetijskih zastopov imamo danes v državi že v večini dežel, in sicer imajo nekteri načelo, da vsak kmetovalec mora biti ud, dočim drugi prepuščajo pristop prosti volji. Za sedaj pri nas na Kranjskem ne kaže družbo tako preosnovati, da bi vsak kmetovalec moral biti njen ud, vendar jo je postaviti na širšo podlago in dati odločilno besedo edinole pravim kmetovalcem. Oziraje se na te okoliščine, je od glavnega odbora izvoljeni odbor izdelal izpremembo pravil, ki jo je poročevalec prebral in ki poglavitno sloni na načelu, da morejo biti pravi udje z volilno pravico edinole kmetovalci, dočim vsi drugi in udje izven dežele morejo postati le podporni udje, seveda z vsemi pravicami, izvzemši, da nimajo pravice glasovati in voljeni biti. Volitve po sedanjem načinu so takorekoč vsled silno naraslega števila udov nemogoče in tudi krivične, zato je edini izhod iz tega perečega vprašanja, da volijo le zastopniki podružnic, in njih število se mora ravnati po številu podružničnih udov.

G. odbornik župnik Piber je pozdravil stavljene predloge kot dobre in jako simpatične, opozoril pa je na dejstvo, da mnogo podružnic ne deluje, da niso pravilno organizirane in da je zato potrebno pred spremembo pravil že sedaj družbene podružnice organizirati. Zato je stavil predlog, da družbena pisarna še v teku prihodnjega meseca poskrbi za ureditev in preosnovo vseh podružnic, in kakor hitro bo to delo izvršeno, pri čemer naj pomagajo vsi gg. odborniki, pa naj se vnovič predloži preosnova družbenih pravil in naj se potem čimprej skliče izreden občni zbor, ki bo taka pravila potrdil, da bosta z njimi zadovoljna c. kr. kmetijsko ministstvo ter deželni odbor. Predlog g. odbornika Pibra, ki se mu je pridružil tudi poročevalec g. odbornik dr. Lampe, je glavni odbor soglasno sprejel. V izvršitev tega predloga je glavni odbor po daljši razpravi vse potrebno ukrenil in je dal tozadevna naročila vodstvu družbene pisarne.

C. kr. deželna vlada namerava predlagati pomožno akcijo za ohranitev naše živnorejce, in sicer v prvi vrsti naše prasičereje vsled pičlega pridelka jesenskih sadežev ter je s posebnim dopisom vprašala družbo, kakšna sredstva in v kakšni obliki bi bila potrebna in ali bi bila družba pri volji to pomožno akcijo prevzeti in izvršiti. Vsled tega vprašanja c. kr. deželne vlade je glavni odbor sklenil dati potrebna pojasnila za vsak okraj posebej, izjavi pa, da ne mara izvršiti pomožne akcije v družbeni režiji.

Oddaja plemenskih prasičev.

Iz deželnih prasičerejskih zavodov na Vrhniki, v Gorjah pri Bledu in na Križu pri Kamniku je na razpolago še več plemenskih svinjic in mrjascev. Kranjski posestniki, ki želijo za pleme mrjasce ter eno ali več svinjic za polovično ceno, naj se kmalu zglasijo pri podpisani družbi.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas

o prihodnjem tečaju podkovske šole c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Novi šolski tečaj na podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične dne 1. januarja 1912.

Poleg podkovstva se učenci podkovske šole uče tudi ogledovanja živine in mesa.

Kdor želi priti v podkovsko šolo, naj vloži prošnjo za sprejem ter ji priloži:

- 1.) krstni list,
- 2.) domovinski list,
- 3.) šolsko spričevalo,
- 4.) učno spričevalo v dokaz, da se je podkovstva izučil pri kakem kovaškem mojstru,

5.) župnikovo ali županovo spričevalo o poštenem vedenju. Ubožni prosilci, ki se ne morejo šolati na svoje stroške, niti ne morejo pričakovati podpore od svojcev, morejo dobiti po 100 K podpore pri kmetijski družbi. Prosilec za podporo mora svoji prošnji poleg navedenih prilog priložiti še:

- 6.) ubožni list in
- 7.) potrdilo, da je bil že 2 leti za kovaškega pomočnika.

Prošnje za sprejem, ki so koleka proste, naj se do

do 15. decembra t. l.

pošljejo ravnateljstvu podkovske šole v Ljubljani.

Šolski tečaj bo trajal do konca junija 1912.

Kdor napravi skušnjo iz podkovstva, more postati po postavi iz l. 1873. podkovski mojster; brez skušnje pa ne more nihče dobiti patenta za izvrševanje podkovske obrti.

Pouk v podkovski šoli je brezplačen, učenci morajo skrbeti le za hrano in za učne knjige. Stanovanje imajo učenci v šolskem poslopju.

Učenci naj se zglase en dan pred pričetkom tečaja v podkovski šoli, Poljanska cesta št. 57.

Ker je po slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev, ki bi morali zdraviti tudi kopitne bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živine in mesa, zato naj bi skrbela županstva, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača in oglednika za meso in klavno živino.

Frančišek Povše,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske

Živinozdravnik **Lovro Tepina,**
ravnatelj podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 29. in 30. decembra t. l., in sicer 29. skušnja iz podkovstva za kovače, ki niso obiskovali podkovske šole, 30. pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, ki hočejo delati to skušnjo, naj vložijo do 15. decembra prošnjo za sprejem k skušnji, ki naj ji prilože (glasom zak. z dne 27. avg. 1873.):

1.) učni list in

2.) potrdilo o triletni službi za kovaškega pomočnika.

Ravnateljstvo podkovske šole v Ljubljani,
dne 1. novembra 1911.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Cerknici, ki bo v nedeljo, dne 19. novembra ob treh popoldne v prostorih gospoda Ivana Žumra v Cerknici.

S P O R E D:

1. Račun za leto 1911. in proračun za leto 1912.
2. Posvetovanje o naročitvi mlatilnice.
3. Naročanje umetnih gnojil in močnih krmil.
4. Plačevanje udnine za leto 1912.
5. Volitev načelnika in novega odbora.

V Cerknici, dne 11. novembra 1911.

Matija Obreza, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice na Dobrovi dne 3. grudnia zjutraj po prvi maši v šoli.

S P O R E D:

1. Volitev novega odbora.
2. Pregled računov.
3. Pobiranje udnine za leto 1912.
4. Samostalni nasveti.

Častiti gg. udje se prosijo, da se vsi udeležijo občnega zbora.

Na Dobrovi, dne 9. listopada 1911.

Val. Košir, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Kranjski gori v nedeljo, dne 3. decembra po popoldanski službi božji pri podružničnem načelniku.

S P O R E D:

1. Računi za l. 1911. in proračun za l. 1912.
2. Posvetovanje glede naročanja sadnega drevja.
3. Morebitni drugi predlogi.

Kmetijska podružnica v Kranjski gori,

dne 12. novembra 1911.

Josip Robič, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Sori dne 26. novembra 1911 ob 3 popoldne v Starmanovih prostorih.

S P O R E D:

1. Letni račun.
2. Pobiranje udnine za leto 1912.
3. Razgovor o kmetijskem vrtu i. t. d.
4. Razni nasveti.

Častiti gg. udje se prosijo obilne udeležbe.

Zgornja Senica, dne 10. novembra 1911.

Kuralt, načelnik.